

TARTU ÜLIKOOLI PÄRNU KOLLEDŽ

Turismi- ja hotelliettevõtluse õppekava

Deily Merirand

RANNIKUALA KESTLIK ARENDAMINE SINILIPU KVALITEEDIMÄRGISE ABIL

Lõputöö

Juhendaja: Marit Piirman, MBA

Pärnu 2026

Soovitan suunata kaitsmisele

(allkirjastatud digitaalselt)

Marit Piirman

Kaitsmisele lubatud

TÜ Pärnu kolledži programmijuht

(allkirjastatud digitaalselt)

Inna Bentsalo

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Deily Merirand

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Rannikuala kestlik arendamine	7
1.1. Ülevaade kestlikust turismist	7
1.2. Kvaliteedijuhtimine kestliku rannikuala arendamisel	12
1.3. Sinilipu programm kui rannikuala kvaliteedijuhtimise vahend	15
2. Rannikualade kestliku arengu edendamine Sinilipu programmi toel.....	17
2.1. Kestliku turismi hetkeolukord Eesti rannikualal ja MTÜ Sinilipp tutvustus	17
2.2. Ülevaade uuringu metoodikast ja korraldusest	23
2.3. Uuringu tulemuste analüüs.....	26
3. Järeldused ja arendusettepanekud MTÜ-le Sinilipp.....	32
Kokkuvõte	38
Viidatud allikad.....	41
Lisad.....	47
Lisa 1. Intervjuu kava.....	48
Lisa 2. Eesti turismi ökosüsteem.....	50
Lisa 3. Sinilipu kriteeriumid randadele	51
Lisa 4. Eesti rannikuala avalikud rannad ja nende hallatavad asutused.....	54
Summary	55

SISSEJUHATUS

Käesolev lõputöö käsitleb kestliku rannikuala arendamist Sinilipu kvaliteedimärgise programmi abil, võttes aluseks jätkusuutlikku turismi arengut kajastavad teoreetilised raamistikud (Brundtlandi raport, kolmikmõõtme mudel, Kuhn-i kahe teooria-praktika raamistik ja Euroopa turisminäitajate süsteem) ja praktika ning varasemate uuringute ja lõputöö uuringu tulemused.

Jätkusuutlikkus on muutunud globaalse turismi prioriteediks, kus majanduslikele, sotsiaalsetele ja keskkondlikele nõuetele lähenetakse terviklikult, et need oleksid omavahel tasakaalus (Mihalic, 2024, lk. 1). Hall (2019, lk. 1044) on uuringus välja toonud, et ka rahvusvahelised poliitikaraamistikud, sealhulgas ÜRO säästva arengu eesmärgid (SDG-d), on muutunud jätkusuutlikkuse globaalse turismi arendamise peamiseks eesmärgiks, rõhutades selle olulisust nii sihtkohtade, ettevõtete kui ka poliitikakujundajate strateegiates üle maailma. Kliimamuutuste, bioloogilise mitmekesisuse vähenemise ja sotsiaalsete ebavõrdsuste kasvava surve tõttu on kiirenenud jätkusuutlikkuse põhimõtete rakendamine turismistrateegiates, muutes need konkurentsivõime, vastupidavuse ja ühise heaolu aluseks. Veelgi enam, jätkusuutlik turism üksi ei ole enam piisav ning on vaja liikuda uue, taastava turismi suunas. (Duarte *et al.*, 2024, lk 1) Wang ja Cheablam (2025, lk 1) kinnitavad, et järsult on kasvanud kliimakatastroofid, mis on otseselt seotud inimtegevusest tingitud püsivate saasteainete ja kasvuhoonegaaside heitega. Need heited põhjustavad olulisi kliimamuutusi, sealhulgas sademete mustrite muutumist, tugevnenud torme ja ookeani hoovuste häireid. Ka turistid on saanud keskkonnateadlikumaks ning seega on suurenenud nõudlus vastutustundlike ja keskkonnasõbralike turismikogemuste järele (Arya *et al.*, 2024, lk 12894).

Läänemeri on maailmas üks kõige tugevamalt inimtegevuse poolt mõjutatud meresid. Läänemerd ümbritsevad Taani, Eesti, Soome, Saksamaa, Läti, Leedu, Poola, Rootsi ja Venemaa. Eesti rannajoone pikkus sellest, k.a saared ja laiud, on ligikaudu 4015

kilomeetrit. Kuna tegemist on sisemerega, kus veevahetus on väga aeglane, siis on Läänemere taastumisvõime piiratud. Läänemeri on ookeanidega ühendatud üksnes kitsaste ja madalate Sundi ja Beldi väinade kaudu. See piirab veevahetust Põhjamerega, mistõttu püsib Läänemeres sama vesi koos selles sisalduva orgaanilise ja anorgaanilise ainega kuni 30 aastat. Kõik Läänemere ääres asuvad riigid on mures mere keskkonnaseisundi pärast ning teevad rahvusvahelist koostööd, et leida tasakaal, kuidas majandada merd ja mereäärseid alasid nii, et suurendada riikide jõukust ja luua töökohti ning seejuures tagada, et merekeskkond oleks hoitud (Kliimaministeerium, *s.a.-a*).

Integrated coastal tourism and mobility planning raport toob välja, et Eesti põhjaranniku puhul on peamine sinise majanduse (*Blue Economy*) valdkond rannikuturism, kuid teadlikkus sinise majanduse mõistetest on väga madal (Pikner *et al.*, 2022, lk 5). Sinine majandus põhineb mere- ja veeressursside kestlikul kasutamisel. See ühendab majandusliku arengu, keskkonnakaitse ja sotsiaalse heaolu, et tagada ookeanide ja rannikualade pikaajaline elujõulisus (European Commission, 2021, lk 16). Rannikualade haldamine turismi eesmärgil hõlmab koostööd erinevate asutuste ja sidusrühmade vahel. Seetõttu on oluline analüüsida haldusprotsesse erinevate tasandite vahel, mis mõjutavad mereäärseid alasid ja rannikumaastike tulevikku. (Pikner *et al.*, 2022, lk 9) Raportis käsitletud uuring rõhutab ka vajadust parema rannikualade planeerimise, ligipääsu tagamise ja kohalike omavalitsuste kompetentsi suurendamise järele, et tasakaalustada looduskaitse, turismi ja majandustegevuse huve (Pikner *et al.*, 2022, lk 42–43).

Kuigi rahvusvaheliselt tunnustatud Sinilipu kvaliteedimärgis pakub selgeid kriteeriume keskkonnahoidlikkuse, ohutuse ja teenuste kvaliteedi tagamiseks (McKenna *et al.*, 2011, lk 577), siis käesoleva lõputöö probleem seisneb selles, et puudub terviklik ülevaade, kui teadlikud on kohalikud omavalitsused Sinilipuga kaasnevatest võimalustest ja mõjust, mida märgis avaldab rannikuala kestlikule arengule. Lucrezi jt (2015, lk 227) uuringu põhjal võib väita, et omavalitsused näevad Sinilipu kvaliteedimärgist pelgalt turundusvahendina või valmis haldusplaanina. Selline suhtumine mõjutab ka omavalitsuste otsust panustada oma aega ja rahalist ressursi Sinilipu kriteeriumite täitmisele.

Lõputöö eesmärk on teha teooriale ja uuringu tulemustele tuginedes MTÜ-le Sinilipp ettepanekuid, kuidas motiveerida kohalikke omavalitusi kvaliteedimärgist taotlema.

Ettepanekud võimaldavad tõsta omavalituste teadlikkust Sinilipust ja seeläbi suurendada randade kestlikkust ning rahvusvahelist konkurentsivõimet. Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmine uurimisküsimus: Millised tegurid soodustaksid Sinilipu kvaliteedimärgise taotlemist, et aidata kaasa rannikuala kestlikule arendamisele?

Lõputöö on jaotatud kolmeks peatükiks. Esimeses peatükis käsitletakse kestliku ja regeneratiivse turismi kontseptsioone, sihtkoha kvaliteedijuhtimise põhimõtteid ning Sinilipu kvaliteedimärgise rolli rahvusvahelises kontekstis, mis võimaldab analüüsida kuidas erinevad lähenemised ja praktikad aitavad kaasa turismi jätkusuutlikule arengule. Teoreetiline osa põhineb teadusartiklitel, mille peamisteks autoriteks on jätkusuutliku arengu teemal Tanja Mihalic, C. Michael Hall, Dianne Dredge ja Doru Marian Tudorache; kvaliteedijuhtimise teemal David A. Gill ning Sinilipu kvaliteedimärgise olulisuse teemal John McKenna. Teises peatükis antakse ülevaade kestliku turismi hetkeolukorrast Eesti rannikualal ja MTÜ Sinilipp tegevustest, kirjeldatakse uuringu metoodikat ja analüüsitakse tulemusi. Kolmandas peatükis seotakse uuringutulemused teoreetilise raamistikuga ning esitatakse konkreetset arendusettepanekud MTÜ-le Sinilipp. Töös esitatud tabelid on koostatud Microsoft Excelis ning joonised visualiseeritud Miro.com veebilehe abil. Töö koostamisel kasutati tehisintellekti tööriistadena Microsoft Copiloti ja Claude-i (Anthropic), saades ideid töö ülesehituse kujundamisel ning teadusartiklite tõlkimisel eesti keelde, samuti olid tööriistad abiks resümee inglise keelde tõlkimisel. Teaduskirjanduse leidmisel kasutati Scopus AI-d. Kõik tehisintellekti toel genereeritud ideed ja tõlked on autori poolt kriitiliselt üle vaadatud ning kohandatud vastavalt töö sisule ja akadeemilistele nõuetele.

Autor avaldab tänu MTÜ-le Sinilipp uurimistöö läbiviimise võimaldamise eest, lõputöö juhendajale Marit Piirmanile konstruktiivse juhendamise ja toetuse eest kogu protsessi vältel ning kõigile uuringus osalenud kohalike omavalitsuste esindajatele, kelle panustamine intervjuudesse võimaldas koguda vajaminevad andmed.

1. RANNIKUALA KESTLIK ARENDAMINE

1.1. Ülevaade kestlikust turismist

Ülevaade kestlikust turismist käsitleb nii mõiste täpset selgitust, ajaloolist arengut, teaduslikku käsitlust kui ka praktilisi rakendusviise, tuues esile kestliku turismi keerukuse ja vajaduse süsteemse lähenemise järele.

Kestlik turism ehk jätkusuutlik turism (*sustainable tourism*) on turism, mis arvestab praeguste ja tulevaste majanduslike, sotsiaalsete ning keskkonnamõjudega, püüdes tasakaalustada külastajate, ettevõtlike, keskkonna ja kohalike kogukondade vajadusi (UNTWO, n.d.). Peamine väljakutse on liikumine kasvumõtteviisilt sellele, mis selgelt pühendub jõukusele ja reisimisele ökosüsteemide piirides (Hall, 2019, lk 1056). Jätkusuutlik areng nõuab kõigi asjakohaste sidusrühmade teadlikku osalust ning tugevat poliitilist juhtimist, et tagada laiaulatuslik koostöö ja konsensusse loomine. Jätkusuutliku turismi saavutamine on pidev protsess, mis eeldab mõjude pidevat jälgimist ning vajadusel ennetus- ja/või parandusmeetmete rakendamist. Jätkusuutlik turism peaks säilitama ka kõrge rahulolu turismiga ning tagama turistidele tähendusliku kogemuse, tõstes teadlikkust jätkusuutlikkuse küsimustest ja edendades jätkusuutliku turismi praktikaid nende seas. (UNTWO, n.d.) Hall (2019, lk 1044) kinnitab oma uuringuga, et jätkusuutlik areng on turismipoliitika kujundajate, sealhulgas riiklike tööstuste, sihtkohtade turundusorganisatsioonide ning turismiteadlaste peamine fookus.

Jätkusuutlik areng on saanud kandvaks filosoofiaks, mis toetab majanduslikke, ökoloogilisi ja sotsiaal-poliitilisi huve avalikus-, era- ja kolmandas sektoris. See huvi sai alguse 1960ndatel ühiskondlikust reaktsioonist neoliberaalse majandusarengu põhjustatud keskkonnamõjudele. (Mihalic, 2024, lk 1) 1983. aastal lõi ÜRO Peaassamblee sõltumatu komisjoni, et töötada välja "globaalne muutuste päevakord" (A

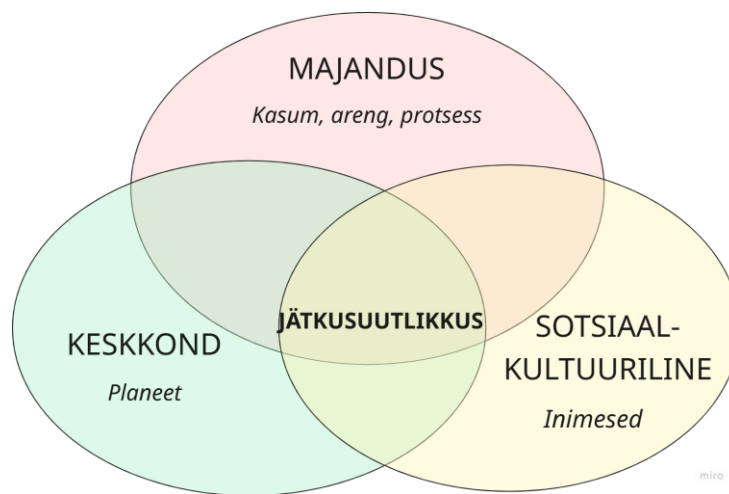
global agenda for change). See oli hetk, millal tunnistati, et tööstusriikide arenguteed ei ole jätkusuutlikud ja keskkond on kasvavas ohus. 1987. aastal avaldas Maailma Keskkonna ja Arengu Komisjon (WCED) oma aruande "Meie ühine tulevik" (*Our Common Future*), tuntud ka kui Brundtlandi raport ning kuigi turismi mainitakse vaid korra, on raport turismile märkimisväärset mõju avaldanud. Jätkusuutliku arengu kontekstis on olemas märkimisväärne ja kiiresti kasvav hulk turismivaldkonna kirjandust, kuna turism on omaks võtnud säästva arengu väärtused. Paljud turismialased uurimisartiklid kasutavad säästva arengu definitsiooni, mis on tsiteeritud raportist. (Telfer 2012, lk 327–328)

Mihalic (2024, lk 1) uuring kinnitab, et kestlik turism on tänapäeval kesksel kohal, mis nõuab turismisektori kohanemist kliimamuutuste, pandeemiate ja globaalsete kriisidega, nagu nutikas turism, küberreisid ja ületurism. Küll aga peaksid turismiteadlased järgima turismialaseid dokumente ja kommunikatsioonitingimusi, mis on välja töötatud ja kokkulepitud turismi valdkonna poolt nagu seda on Brundtlandi raport. Jätkusuutliku turismi mõiste on keskkonnasäästlikult integreeritud turismi arendamisel üha olulisem ning turismivaldkonnas tehtud olemasolev teadustöö näitab, et jätkusuutlikkus on keeruline kontseptsioon, mis nõuab põhjalikku ja kriitilist analüüsi. (Mihalic, 2024, lk 1)

Just seetõttu tuleb jätkusuutliku turismi puhul lähtuda ka regeneratiivsest ehk taastavast turismist. Regeneratiivse turismi puhul on võtmetähtsusega kontseptsiooni mõistmine ning see, kuidas turismisektoris seoses reisimise ja turismiga käitutakse. (Dredge, 2022, lk 271) Regeneratiivne turism ammutab inspiratsiooni lääne teadusest, põlisrahvaste vaatenurgast, teadmiste süsteemidest ja -praktikatest (Bellato *et al.*, 2022, lk 1). Regeneratiivse turismi eesmärk on parandada ja taastada. See on mõtteviis, kus turism ei peaks ainult hoidma olemasolevat, vaid aktiivselt panustama keskkonna ja kogukondade taastamisse. (Dredge, 2022, lk 273–274) Regeneratiivne turism püüab tugevdada sihtkohtade looduslikku, kultuurilist ja sotsiaalset kapitali, luues samal ajal positiivset kasu inimestele ja planeedile. See rõhutab koostööd kohalike kogukondadega ning ambitsioonikat ja terviklikku lähenemist jätkusuutlikkusele, minnes negatiivsete mõjude vähendamiseks positiivsete loomisele. (Duarte, 2024, lk 1)

Jätkusuutlikkuse paremaks mõistmiseks on välja töötatud kolmikmõõtme mudel (*Triple Bottom Line*, TBL) (vt joonis 1, lk 9), mis kujunes 1990. aastatel John Elkingtoni töö

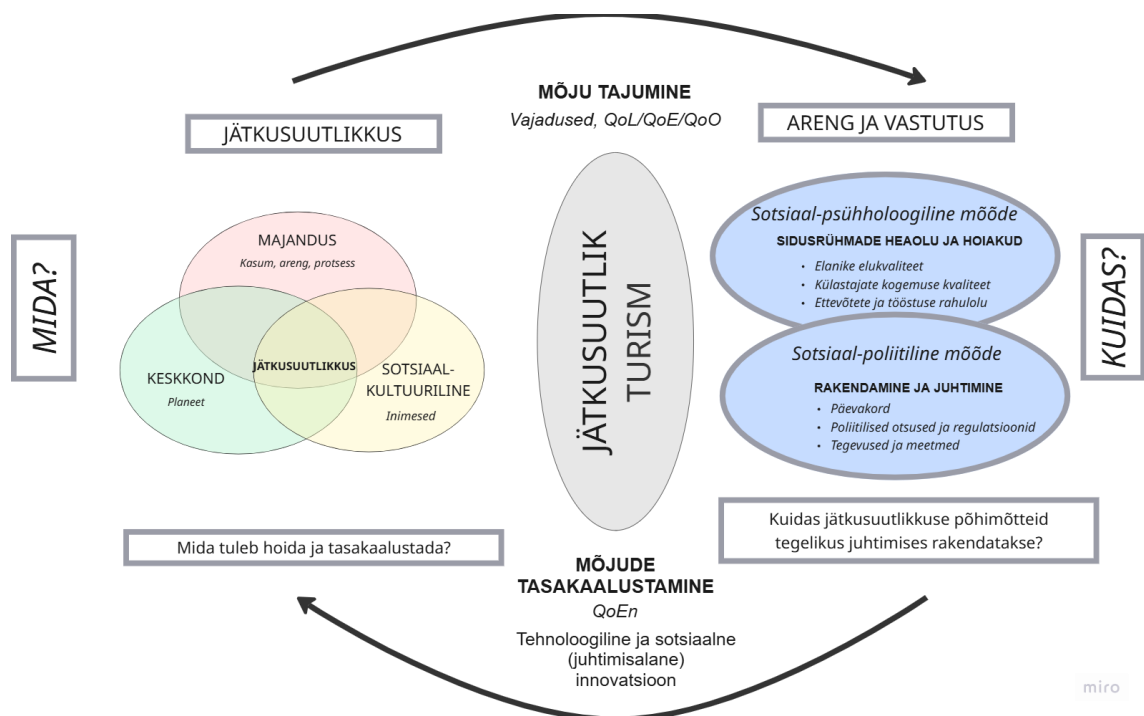
tulemusena, eesmärgiga laiendada traditsioonilist majanduslikku *bottom line*-i ehk kasumipõhist mõõdikut sotsiaalsete ja keskkonnavalaste aspektidega. Mudel rõhutab, et jätkusuutlikkus ei saa tugineda ainult majanduslikule tulule, vaid peab arvestama ka inimeste heaolu ja looduskeskkonna säilitamisega. (Bhatti *et al.*, 2025, lk 2) Aja jooksul on mudelit võetud kui laiemat vaadet jätkusuutlikkusele, hõlmates sotsiaalseid ja poliitilisi eesmärke ning praktiliselt kõiki inimtegevusi defineerimaks säästvat arengut meie ühiskonnas ja kuidas jätkusuutlikkust saab praktikas mõõta (Lindell *et al.*, 2022, lk 20).

Joonis 1. Jätkusuutlikkuse kolmikmõõtme mudel. Allikas: Bhatti *et al.*, 2025

Turismiuuringutes on mudel leidnud laialdast rakendust, k.a avaliku poliitika kujundamises. Avalikus sektoris kasutavad valitsused ja poliitikakujundajad TBL-i, et kujundada ja hinnata poliitika, mis on suunatud jätkusuutliku arengu saavutamisele – näiteks linnaplaneerimine, mis integreerib nii majanduskasvu, sotsiaalset võrdsust kui keskkonnakaitset. (Nica *et al.*, 2025, lk 1–2)

Üheks kolmikmõõtme mudeli edasiarenduseks on Kuhn-i kahe teooria-praktika raamistik (vt joonis 2, lk 10), kus Mihalic (2024, lk 13) esitleb jätkusuutlikku turismi arengut kahes aspektis ja viies mõõtmes – jätkusuutlikkuse kolm sammast moodustavad ühe poole ning jätkusuutlikkuse rakendamisega seotud sotsiaalpsühholoogilised ja -poliitilised mõõtmised moodustavad teise poole.

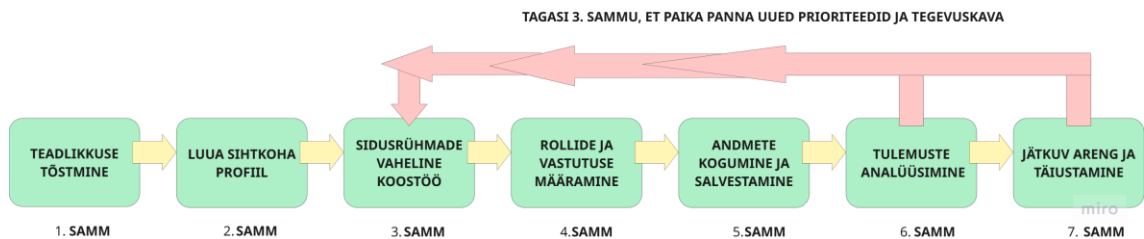

Joonis 2. Jätkusuutliku turismi areng. Allikas: Mihalic, 2024

Kuhn-i kahe teooria raamistik rõhutab teooriate vahelist asümmeetrilist seost, mis puudutavad "mida" säilitada ja "kuidas" seda teha – nimetatakse ka majanduse ja ökoloogia seoseks. Eriti oluline on kestlikku turismi kontekstis sotsiaal-psühholoogiline mõõde, mis on kujutatud mudeli paremas ringis. Mõõdme alla kuulub sidusrühmade vajadused ja heaolutaju, mida mõjutab turismi areng. See mõõde mängib olulist rolli mudeli sotsiaal-poliitilise mõõdme tegevuste kujundamisel, mõjutades seeläbi oluliselt strateegilisi kavatsusi ja poliitika rakendamist valdkonnas. (Mihalic, 2024, lk 5)

Euroopa Komisjon on jätkusuutliku turismi edendamiseks töötanud välja Euroopa turisminäitajate süsteemi (*European Tourism Indicator System, ETIS*), mis käivitati 2013. aastal osana Euroopa Liidu säästva arengu strateegiast (Tudorache *et al.*, 2017, lk 1). Süsteemi eesmärk on pakkuda kõiki spetsiifilisi tööriistu turismi mõju jälgimiseks kohalikul tasandil (De Marchi *et al.*, 2022, lk 2) ETIS sisaldas algselt 27 põhiindikaatorit ja 40 valikulist indikaatorit, mis oli jagatud nelja kategooriasse (sihtkoha haldaja, sotsiaalne ja kultuuriline mõju, majanduslik väärtus ja keskkonnamõju), kuid nüüd sisaldab süsteem 43 põhiindikaatorit ja lisaindikaatoreid. Kõigi indikaatorite seast saavad sihtkohad valida endale kõige asjakohasemad, mis võimaldab lahendada väljakutseid ja

andmete kättesaadavuse probleeme. (European Commission, 2016, lk 3–12) Küll aga nõuab edukas rakendamine aktiivset osalust ka kohalikelt sidusrühmadelt, sealhulgas sihtkoha arendus- ja turundusorganisatsioonidelt, kohalikelt omavalitsustelt ja kogukonnalt. ETIS on arendatud nii, et seda saaks rakendada ükskõik millises sihtkohas ilma spetsiaalse väljaõppeta. (Tudorache *et al.*, 2017, lk 1–5) Selleks on loodud 7-etapiline skeem (vt joonis 3).

Joonis 3. 7-etapiline skeem Euroopa turisminäitajate süsteemi kasutamiseks. Allikas: European Commission, 2016, lk 13–19

ETIS kasutab erinevaid andmekogumismeetodeid, et jälgida ja hallata turismisihtkohtade jätkusuutlikku arengut (European Commission, 2016, lk 11). Näiteks tugineb ETIS tugevalt turismisihtkohtade enesehindamisele, mis hõlmab kohalike sidusrühmade andmete kogumist ja analüüsimist jätkusuutlikkuse hindamiseks (De Marchi *et al.*, 2022, lk 1). Traditsioonilised mudelid hõlmavad sageli sidusrühmade konsulteerimist küsimustike kaudu, et koguda sisendandmeid, mida seejärel kasutatakse turismi jätkusuutlikkuse hindamiseks (Acampa *et al.*, 2026, lk 315). Pakkudes struktureeritud raamistikku turismi mõjude mõõtmiseks, sidusrühmade kaasamise hõlbustamiseks ja teadliku poliitikakujundamise toetamiseks, soovib ETIS parandada turismipraktikate jätkusuutlikkust, vastates samal ajal kohalike kogu- ja keskkondade vajadustele (European Commission, 2016, lk 11).

Kokkuvõttes arvestab kestlik turism majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonnamõjudega tasakaalustades külastajate, ettevõtluse, keskkonna ja kohalike kogukondade vajadusi. Kestliku turismi areng nõuab kõigi asjakohaste sidusrühmade teadlikku osalust, tugevat poliitilist juhtimist, põhjalikku ja kriitilist analüüsi ning seetõttu tuleks lähtuda regeneratiivsest ehk taastavast turismist. Jätkusuutlikkuse paremaks mõistmiseks on välja töötatud mitmed mudeleid ning tööriistu, mis aitaks kaasa kestlikule arengule.

1.2. Kvaliteedijuhtimine kestliku rannikuala arendamisel

Kestliku turismi eesmärkide saavutamine ei sõltu üksnes poliitikaraamistikest ja ideoloogilistest põhimõtetest, vaid eelkõige efektiivsest juhtimisest. Kuna rannikualad on ühtaegu turismi peamised sihtkohad ja ökoloogiliselt tundlikud piirkonnad, siis on nende kestlik arendamine muutunud keskseks teemaks nii teaduses kui poliitikas.

Kvaliteet turismis on protsessi tulemus, mis peab olema kooskõlas kvaliteeti määravate teguritega nagu ohutus, turvalisus, hügieen, ligipääsetavus, läbipaistvus, turismitegevuse autentsus ja harmoonia nii inimfaktori kui ka loodusliku keskkonna osas (Sofronov, 2018, lk 181). Kuna osapooled ja nende tegevused on omavahel seotud ja mõjutavad üksteist, siis juhib ja kujundab nende kollektiivne käitumine seda, kuidas turismisihtkohad aja jooksul arenevad. Kollektiivsed tegevused on arendusprotsesside tulemustes võtmetähtsusega. (Hartman *et al.*, 2020, lk 214) Nimelt peavad olema ühise kvaliteedistandardi kujunemisse kaasatud kõik sihtkoha osapooled – avalik sektor, ettevõtted, kogukond ja külastajad. See tähendab mitte ainult füüsilise keskkonna ja teenuste parendamist, vaid ka väärtuste ja koostöö edendamist. (Bramwell & Lane, 2011, lk 461) Gill jt (2023, lk 118) lisavad, et kogukonnapõhine juhtimine suurendab paindlikkust ja tugevdab sihtkoha sotsiaalset kapitali – uskumust, et muudatused tehakse koostöös.

Euroopas juhivad turismipoliitikat ja turundust sageli piirkondlikult avalikud asutused või avaliku- ja erasektori partnerlused. Jätkusuutliku arengu tegevused põhinevad säästva arengu eesmärkidel (*Sustainable Development Goals*, SDG) ja avaldavad üha suuremat mõju turismipoliitikale, tootearendusele ning kommunikatsiooni- ja turundusstrateegiale. (Bausch *et al.*, 2021, lk 1) Sihtkohad, kus edendatakse jätkusuutlikku turismi ja valitsemine on tõhus, on tõenäoliselt edukamad, kuid juhtimine seisab silmitsi ka suurte takistustega, sest mured hõlmavad mitmeid poliitikavaldkondi (planeerimine, transport, kliimamuutused, tööhõive ja piirkondlik areng). Esiteks võib otsuseid vastu võtta tegevusvaldkond, mis ei ole otseselt seotud turismipoliitikaga. Teiseks mängib otsuste tegemisel rolli osapoolte erinevad huvid ja prioriteedid. (Bramwell, 2011, lk 461)

Randade arendamine on kompleksne ja mitmetahuline protsess, kuna rannikualad täidavad samaaegselt mitmeid funktsioone – alates kaitse- ja puhkeotstarbest kuni

bioloogilise mitmekesisuse säilitamiseni ning kogukondliku sotsiaal-majandusliku heaolu toetamiseni (Mooser *et al.*, 2022, lk 1–2). Rannikuturism tähendab maismaal toimuvaid turismitegevusi, nagu ujumine, surfamine, päikesevõtt ja muud rannikul toimuvad vaba aja veetmise ja sporditegevused, mis toimuvad mere, järve või jõe kaldal. Rannikule lähedus on samuti tingimus teenustele ja rajatistele, mis toetavad rannikuturismi. Mereturism tähendab tegevusi nagu kruiise, purjetamist, paadisõitu ja meresportialasid ning hõlmab nende vastavaid maismaapõhiseid teenuseid ja infrastruktuuri. Siseveeturism tähendab turismitegevusi, nagu kruiisisõit, purjetamine, paadisõit ja meresportialad, mis toimuvad veealuse mõjuga keskkondades, mis asuvad maismaa piires ning hõlmavad järvi, jõgesid, tiike, ojasid, põhjavett, allikaid, koopavett ja teisi, mida traditsiooniliselt liigitatakse sisemaa märgaladeks (UNTWO, n.d.)

Võttes arvesse rannakülastajate eelistused, siis paistavad silma viis parameetrit – ohutus, rajatised, vee kvaliteet, prügi ning maastikuline atraktiivsus –, mis kujundavad otseselt randade konkurentsivõimet ja arendamise prioriteete (Mooser *et al.*, 2022, lk 1). Lisaks on oluline tasakaalustada vaba aja veetmise teenuste pakkumine maastike säilitamise ja ujumiskvaliteedi tagamisega, milleks on välja töötatud keskkonna jätkusuutlikkuse indeks (*Coastal Environmental Sustainability Index* - CESI), mis pakub rakendatavat ja korduvat raamistikku randade keskkonnaseisundi hindamiseks ning juhtimisstrateegiate kujundamiseks (Merlotto *et al.*, 2025, lk 1–2).

Praktilised näited, nagu Perawani ranna uuring Indoneesias, näitavad, et Coastal Ecosystem Service (CES) lähenemine võib tugevdada rannikuturismi kestlikkust, kaasates kogukondi ja edendades õiglast majanduskasvu. CES ühendab ökosüsteemi teenused turismiarendusega, pakkudes lahendusi infrastruktuuri ja reklaami väljakutsetele ning rõhutades keskkonna säilitamise ja hariduse tähtsust. (Sholeha & Sumarmi, 2025, lk 78) *Integrated coastal tourism and mobility planning* raport toob välja, et rannikuturism on lai ja ebaselge sinise majanduse valdkond ning rannikuinfrastruktuuri ja turismiteenuste kujundamisel on oluline tugevdada kohalike kogukondade aktiivset osalemist (Pikner *et al.*, 2022, lk 42). Sinise majanduse kontseptsioon, mis ühendab majandusarengu, keskkonnakaitse ja sotsiaalse heaolu, on oluline raamistik rannikualade arendamisel (Wenhai *et al.*, 2019, lk 3)

Kuid rannikukogukonnad seisavad silmitsi nn kolmekordse kokkupuute probleemiga, kus kliimamuutused, sinine majanduskasv ja looduskaitse laienemine võivad koos hoopis suurendada ebavõrdsust ja haavatavust. Lahenduseks on osaluspõhised lähenemised, mis tegelevad haavatavuse juurpõhjustega, loovad kaasavaid partnerlusi ja seavad sotsiaalse õigluse esikohale (Gill *et al.*, 2023, lk 118). Kohalikud omavalitsused on randade kestliku arendamise keskmeks, kuna neil on otsene vastutus rannaalade planeerimise, haldamise ja kaitse eest. Nende roll hõlmab nii poliitikate kujundamist ja rakendamist kui ka sidusrühmade kaasamist, järelevalvet ja innovaatiliste lahenduste kasutuselevõttu. Kohalike omavalitsuste suutlikkus tasakaalustada keskkonna-, majandus- ja sotsiaalseid huve määrab suuresti randade kestlikkuse tuleviku aga silmitsi tuleb seista ka piirangutega. Piirangute hulka kuuluvad näiteks rahaliste ja inimressursside puudumine, teadmiste ja kogemuste puudumine ning poliitilise toetuse puudumine. (Celliers *et al.*, 2019, lk 1–2)

Kohalike väärtuste hoidmine ja kogukonna vaatenurkade kaasamine on tõhusa rannikualade haldamise jaoks oluline jätkusuutliku tuleviku nimel. Kaasates kogukonna liikmeid otsustusprotsessidesse ning andes neile vastutuse ressursside haldamise ja kaitse algatuste eest, saavad kogukonnad pikaajaliselt muutuda jätkusuutlikumaks ja vastupidavamaks. See omanditunne motiveerib kohalikke aktiivselt osalema ka looduskaitsetöös. (Jennings *et al.*, 2024, lk 10) Ban jt (2013, lk 195) töid välja, et on eetilise kohustus looduskaitsealal austada kohalikke kogukongi ning neid kaasata rannikuala planeerimisprotsessi. Koostööpõhine juhtimine on kriitilise tähtsusega, kuna see parandab koordineerimist erinevate osapoolte vahel, suurendab usaldust ja loob tingimused ühiseks otsustamiseks. Eduka koostöö eelduseks on võimu jagamine, legitiimsus ja juurdepääs ressurssidele, samuti standardiseeritud hindamismeetodid, mis võimaldavad mõõta nii sotsiaalseid kui ka ökoloogilisi tulemusi. (Gill *et al.*, 2023, lk 121–122)

Kokkuvõtvalt on kvaliteet protsessi tulemus, mis peab olema kooskõlas kvaliteeti määravate teguritega ning rannikuala kestlik arendamine sõltub kvaliteetsest sihtkoha juhtimisest, kuhu on kaasatud kõik osapooled ja muudatused parendusteks tehakse koostöös.

1.3. Sinilipu programm kui rannikuala kvaliteedijuhtimise vahend

Üheks rahvusvaheliselt kõige tunnustatumaks kvaliteedijuhtimise programmiks on Sinilipp, mille kriteeriumid ühendavad keskkonnanahoiu, teenusekvaliteedi ja turvalisuse nõuded. Käesolevas alapeatükis käsitletakse Sinilipu programmi rolli rannikuala kestliku arengu vahendina.

1981. aastal asutatud Keskkonnahariduse Fond (*Foundation for Environmental Education*, FEE) on üks maailma suurimaid keskkonnahariduse organisatsioone, millel on üle 100 liikmesorganisatsiooni 81 riigis. Nende Rohelise Võtme (*Green Key*) ja Sinilipu (*Blue Flag*) programmid on ülemaailmselt tunnustatud jätkusuutlike äritavade edendamise ja loodusvarade kaitse eest. Sinilipp on rahvusvaheliselt tunnustatud keskkonna- ja turismistandard, mida rakendatakse enam kui 50 riigis ligi 5000 rannas ja sadamas. Märgis loodi 1985. aastal Taanis ning on tänaseks kasvanud üheks olulisemaks ranniku- ja turismikeskkonna kvaliteedi sümboliks. (Petrout & Durand, 2023, lk 26)

Kuigi McKenna jt (2011, lk 588) uuring tõi välja, et Sinilipu kvaliteedimärgis parandab juhtimist, kuid ei meelita ligi rohkemaid külastajaid, siis Lucrezi jt (2015, lk 227) rõhutavad, et Sinilipp suurendab randade külastatavust, parandab turvalisust ning tõstab külastajate keskkonnateadlikkust. Lisaks on Sinilipp seotud ÜRO kestliku arengu eesmärkidega, eeskätt eesmärgiga nr 14 (*Life Below Water*), mis keskendub mereökosüsteemide kaitsele (Jurkus *et al.*, 2021).

Märgis aitab siduda turismi arendamise ja keskkonnakaitse, pakkudes tasakaalu majandusliku kasu ja looduskeskkonna säilitamise vahel. Sinilipu olemasolu on saanud turismiturunduse osaks, kus märgis toimib kvaliteedi ja usaldusvääruse garantiina. (Dodds & Holmes, 2020) Seda kinnitab näiteks Capacci jt (2015, lk 91–95) läbiviidud kvantitatiivne uuring Sinilipu majandusliku mõju kohta Itaalia 56 rannikuprovintsis. Uuring tõi välja, et eelmisel aastal provintsidele antud Sinilipu märgised avaldasid positiivset mõju ja meelitasid välituriste mereäärsetesse sihtkohtadesse.

Olulisel kohal on ka kasvav konkurents ja keskkonnaprobleemid, mis suurendavad turismissihtkohtadel vajadust eristuda ning tõendada pakutava teenuse kvaliteeti. Selleks,

kas Sinilipp mõjutab tarbija valikut sihtkoha valimisel, uurisid Dodds & Holmes (2020) turistide rahulolu ja eelistusi randades. Tulemused näitasid, et Sinilipu kvaliteedimärgisega sihtkohtades suurenes rannakülastajate arv. Samuti kasvas külastajate rahulolu ranna puhtuse ja vee kvaliteediga. Seega, mida suurem on külastajate rahulolu, seda suurem on kavatsus pöörduda sihtkohta tagasi, mis omakorda kasvatab eelist konkurentide ees.

Kuid rannikuomavalitsuste jaoks on konkurentsieelisest olulisem, et neil oleks Sinilipu taotlemiseks ja märgise hoidmiseks piisavalt vahendeid, kuna see on kulukas ja aeganõudev protsess (McKenna *et al.*, 2011, lk 583). Sayedwa ja Queiros uuring (2022, lk 1437) tõi välja, et peamised takistused Sinilipu taotlemisel on seotud sidusrühmade koostöö, halduskulude, tehniliste nõuete tõlgendamise ja turundusliku väärtuse tajuga ning antud vastused aitavad kujundada praktilisi meetmeid taotlusprotsessi parandamiseks. Rannaauhinnad tõstavad avalikku tuntust ja suurendavad randade populaarsust. Erinevate auhindade väljakuulutamisega kaasneb ka ulatuslik meediakajastus mistõttu auhinna säilitamine tekitab suurt rahulolu – veelgi enam siis, kui kaotatud auhind võidetakse tagasi. Küll aga tajutakse olemasoleva auhinna kaotust nii suure ja demoraliseeriva löögina, et mõnikord peetakse turvalisemaks märgist mitte taotleda, kui riskida negatiivse meediakajastusega. (McKenna *et al.*, 2011, lk 576)

Kokkuvõtlikult toetab Sinilipu programm nii ranna füüsilist keskkonda, sidusrühmade koostööd kui ka sihtkoha konkurentsivõime kasvu. Kuid Sinilipu rakendamine sõltub kohalike omavalitsuste teadlikkusest, motivatsioonist ja ressursivõimekusest, mis võivad olla piirkonniti väga erinevad.

2. RANNIKUALADE KESTLIKU ARENGU EDENDAMINE SINILIPU PROGRAMMI TOEL

2.1. Kestliku turismi hetkeolukord Eesti rannikualal ja MTÜ Sinilipp tutvustus

Käesolevas peatükis antakse ülevaade kestliku turismi hetkeolukorrast Eesti rannikualal ja tutvustatakse MTÜ-d Sinilipp, kes väljastab Eesti supelrandadele, väikesadamatele, turismi- ja väikelaevadele rahvusvaheliselt tunnustatud Sinilipu kvaliteedimärgist.

Kestlik turism on globaalselt oluline kontseptsioon, mida arendatakse pidevalt. Viimastel aastakümnetel on see muutunud sihtkohapõhisteks tegevusraamistikeks, mille põhimõtteid rakendatakse ka Eestis. Kliimaministeerium rõhutab, et riik on jätkusuutlik, kui inimeste elujärg paraneb, elukeskkond on turvaline ja puhas ning loodusvarasid kasutatakse mõistlikult. Eesti kestliku arengu eesmärgid aastani 2030 on sätestatud strateegias „Säästev Eesti 21“, mille neli põhisuunda on kultuuriruumi elujõulisus, inimese heaolu kasv, sotsiaalselt sidus ühiskond ja ökoloogiline tasakaal. Ökoloogilise tasakaalu eesmärk hõlmab loodusvarade säästlikku kasutamist, saastumise vähendamist ning loodusliku mitmekesisuse ja loodusalade kaitset. (Kliimaministeerium, *s.a.-a*)

Kestlikust turismist ülevaate andmiseks Eestis (k.a rannikualal) on relevantne tutvustada Vabariigi Valitsuse poolt välja töötatud „Turismi pikk vaade 2025–2035“ arengudokumenti, kus keskne roll on majandus- ja infotehnoloogiaministri juhital ja olulisi turismiliite ning osapooli kaasaval turisminõukojal. Sinna kuuluvad nii riiklik juhtrühm (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus ja turismijuhid), avaliku sektori osalised (ministeeriumid ja allasutused), turismieksperdid, erialaorganisatsioonid, kohalikud kogukonnad ja noored, turismiharidust pakkuvad koolid ja Haridus- ja Teadusministeeriumil. Arengudokumendi väljatöötamisel on olnud kaasatud ka teiste valdkondade tipptegijaid ja välismaal elavad

eestlased, turistid ning diginomaanid. (Majandus- ja Kommunikatsiooniministreeium, *s.a.-b*)

Eesti turismi pikk vaade 2025–2035 on turismivaldkonda terviklikult käsitlev arengudokument turismi pikaajaliste eesmärkide määratlemiseks ning strateegiliste tegevussuundade seadmiseks. Pikk vaade rõhutab, et ainult kõigi turismisektori osapoolte (ettevõtjate, omavalitsuste, turismiorganisatsioonide ja riigi) ning turismist mõjutatud ja turismi poolt mõjutatavate majandussektorite ühine ja järjepidev panus (vt lisa 2) võimaldab saavutada üle riigi turismiedu ning luua atraktiivne ja kestlik turismisihtkoht. (Majandus- ja Kommunikatsiooniministreeium, *s.a.-a*, lk 2) Kõigil turisminõukotta kaasatud liikmetel on roll ka rannikuala kestliku arengu tagamisel, kuid autor toob välja neist olulisemad. Kliimaministreeiumi põhimäärus § 22 järgi on Kliimaministreeiumi merendusosakonna põhiülesanded merekeskkonna kaitse ja kasutamise poliitika ning kestliku ja konkurentsivõimelise meremajanduspoliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine (Kliimaministreeiumi põhimäärus, 2023). Kliimaministreeiumi (*s.a.-b*) ülesannete hulka kuulub ÜRO poolt paika pandud 17 eesmärgi elluviimine, neist keskkonnateemadega seostuvad enim vesi (eesmärk 6), energia (eesmärk 7), taristu ja innovatsioon (eesmärk 9), säästev tarbimine ja tootmine (eesmärk 12), kliima (eesmärk 13), ookeanid ja mered (eesmärk 14), ökosüsteemid (eesmärk 15) ning elluviimise meetodid (eesmärk 17).

Keskkonnaameti põhimääruse § 7 järgi on keskkonnaameti tegevusvaldkonnad loodus-, keskkonna- ja kiirguskaitse ning keskkonnajärelevalve korraldamine riikliku keskkonnapoliitika elluviimiseks (Keskkonnaameti põhimäärus, 2020). Samuti rakendab Eesti merestrateegia meetmekava 2022–2027 raames HELCOM-i nõudeid (Keskkonnaministreeium, 2023). Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK) vastutab riigile kuuluvate loodusobjektide kestliku majandamise eest, seades prioriteediks elurikkuse hoidmise ja teadlikuma looduskasutuse. RMK lähiaastate eesmärgid võtab kokku RMK arengukava 2024–2028. (Riigimetsa Majandamise Keskus, *s.a.*) Niisamuti kontrollib Eestis avalike randade nõudeid Terviseamet, mis on Sotsiaalministreeiumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus. Täpsemalt kontrollib Terviseamet supelrandade nõuetele vastavust, kehtestades ranged standardid suplusvee kvaliteedile ja ranna infrastruktuurile. (Terviseamet, *s.a.*)

Väga olulisel kohal kestliku turismi kontekstis on Puhka Eestis, organisatsioonina Ettevõtjate ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS), kes toetab tugevaid sihtkoha turismiorganisatsioone ehk DMO-sid (*Destination Management Organization*), mis suudavad sihtkohti arendada ja turundada. Samuti teeb Puhka Eestis koostööd rahvusvaheliste koostöövõrgustikega nagu Green Key, Green Destinations ja Global Sustainable Tourism Council. (Puhka Eestis, *s.a.-b*)

Rahvusvahelisel tasandil koordineerib Puhka Eestis koostöös GSTC-akrediteeritud Green Destinations-ga sihtkohtade kestliku juhtimise standardeid – Eesti rannikualadest on plaatina taseme saavutanud Lahemaa, kuldse taseme Saare- ja Hiiumaa ning hõbetaseme Pärnumaa. Alates 2024. aastast on Green Destinations võrgustikuga liitunud ka Tallinn (Puhka Eestis, *s.a.-a*). Seda kinnitab ka 20. tegevussuund, kus eesmärk on tõsta ettevõtjate teadlikkust kestlikkusest, nt roheprogrammidega (Green Key) ja loimida kestlikkus kogu ettevõtte tegevusse, et suurendada turistide tajutavat väärtust. Avalik sektor on eeskujuks kestlikkuse rakendamisel (ürituste korraldamine, toitlustus, majutus jne). (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, *s.a.-a*, lk 23) EIS toetab turismisektori rohe- ja digipööret ning rahastab projekte, mis aitavad omavalitsustel ja ettevõtetel arendada kestlikku turismiinfrastruktuuri. See tähendab, et EIS on potentsiaalselt oluline partner ka Sinilipu märgise laialdasema leviku toetamisel, pakkudes omavalitsustele nii rahastust kui ka metoodilisi vahendeid kestliku rannahalduse standardite täitmiseks.

Kuigi Eesti turismi ökosüsteemis (vt lisa 3) kohalikke omavalitsusi ei kajastu, siis „Eesti turismi pikk vaade 2025–2035“ on välja toonud nende olulisuse nii läbivates tegutsemispõhimõtetes kui ka tegevussambas number 3 (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, *s.a.-a*, lk 13–18). Kohalikud omavalitsused on Eesti rannikuala kestliku arengus võtmetähtsusega, sest Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) § 2 järgi on just neil võimekus ja kohustus seaduste alusel iseseisvalt korraldada ja juhtida kohalikku elu, lähtudes valla- või linnaelanike õigustatud vajadustest ja huvidest ning arvestades valla või linna arengu iseärasusi (Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, 1993). Samuti täidab omavalitsus KOKS § 6 järgi riiklikke kohustusi, mis on talle seatud antud seadusega. Näiteks kohustab Planeerimisseadus (PlanS) § 4. omavalitsusi hindama planeeringu elluviimisega kaasnevaid asjakohaseid majanduslikke, kultuurilisi, sotsiaalseid ja looduskeskkonnale

avalduvaid mõjusid, sealhulgas keskkonnamõjusid strateegilise hindamise korraldamisel (Planeerimisseadus, 2015). Antud kohustused muudavad omavalituste rolli rannikuturismi kestlikkuse tagamisel eriti oluliseks ning kuna Sinilipu kvaliteedimärgist taotlevad enamasti ranna või sadama haldajatena just kohalikud omavalitsused, siis sõltub märgise levik otseselt sellest, kui teadlikud ja motiveeritud on omavalitsused kestliku rannahalduse standardeid rakendama.

Sinilippu annab välja Rahvusvahelise Keskkonnahariduse Fond (FEE) ning selle haldamine käib läbi kohaliku organisatsiooni. Eestis on selleks MTÜ Sinilipp, mille koosseisu kuulub alates 01.07.2024 kaks juhatuse liiget (Inforegister, s.a.). MTÜ toetab kvaliteedimärgise taotlejaid, kuid taotluste läbivaatamise ja kriteeriumitele vastavuse kontrollimisega tegeleb Sinilipp Eesti komitee (vt tabel 1, lk 21) (T. Sutt, e-kiri, 17.04.2026). Komitee on kokku pandud MTÜ Sinilipp juhatuse poolt lähtudes FEE poolt välja antud dokumendist (kriteerium 12) (Blue Flag, n.d., lk 13). Täpset kohustuslikku nimekirja koosseisust ette antud ei ole – koosseis sõltub konkreetsest rannast ja kohalikust kontekstist. Oluline on, et esindatud oleksid kõik kohalikul tasandil olulised osapooled. Kuigi komitee koosseis ei ole Sinilipu kodulehel leitav, siis lisatakse nimekiri komitee osalejate kohta alati taotlustele kaasa. (T. Sutt, e-kiri, 12.05.2026) Komitee peaks koosnema kõigist asjakohastest kohalikest sidusrühmadest:

- KOV esindaja (*local authority representative*),
- hotelli juht (*hotel manager*),
- ranna haldaja (*beach manager*),
- vetelpäästja (*lifeguard*),
- hariduse esindaja (*educational representative*),
- kohalik vabaühendus/MTÜ (*local NGO*),
- kogukonna esindajad (*community representatives*),
- erihuvirühmad (*special user groups*),
- kaitstud ala esindajad (*Coastal and Marine Protected Area representatives*),
- jne. (Blue Flag, n.d., lk 13)

Komitee koosseis on soovituslik ning on kokku pandud vastavalt vajadusele (T. Sutt, e-kiri, 12.05.2026).

Tabel 1. Sinilipp Eesti komitee liikmed.

Jrk	Asutus	Ametikoht
1	Sinilipp MTÜ	Juhatuse 2 liiget
2	Kliimaministeerium	Merenduse arendustegevuse valdkonna juht
3	Kliimaministeerium	Vee osakonna peaspetsialist
4	Terviseamet	Keskkonnatervise osakonna peaspetsialist
5	Eesti Linnade ja Valdade Liit	Keskkonnanõunik
6	Vetelpääste	-

Allikas: T. Sutt, e-kiri, 17.04.2026

MTÜ Sinilipu koosseis on aastatega mitmeid kordi muutunud ning seetõttu puudub täielik ülevaade kõigist juhtorganitest, kes on aastate jooksul Sinilipu kvaliteedimärgist omanud (T. Sutt, suuline vestlus, 08.04.2026). Balti riikidest heisati Sinilipud esimesena just Eestis 1994. aastal – Pärnu jahtklubis ja Pirita sadamas. (Sinilipp, *s.a.*) Läbi aastate on Sinilipp levinud ka mitmes rannas ja sadamas (vt tabel 2, lk 20) (T. Sutt, e-kiri, 06.03.2026).

Tabel 2. Rannad ja sadamad, kellel on olnud Sinilipp

Nimi	Periood	Juhtorgan
RAND		
Võsu rand	2014	Haljala vald
Stroomi rand	2014	Tallinna linn
Pikakari rand	2015–2025	Tallinna linn
Pärnu rand	2019	Pärnu linn
Pirita rand	2025	Pirita linnaosa
Pühajärve supelrand	-	Otepää vald
SADAM		
Lennusadama jahisadam	2025	Tallinn
Orjaku sadam	2022	Hiiumaa vald
Roograhu sadam	2020	Hiiumaa vald
Soela sadam	2020	Saaremaa vald
Kärdla sadam	2022	Hiiumaa vald
Roomassaare sadam	2014	Kuressaare linn
Pärnu Jahtklubi sadam	2014	Pärnu linn
Lohusalu sadam	2014	Keila linn
Kuressaare sadam	2014	Kuressaare linn

Allikas: T. Sutt, e-kiri, 06.03.2026

2025. aastal oli märgis vaid Pirita ja Pikakari rannal (kümnendat aastat järjest) ning Tallinna Lennusadama jahisadamal (Sinilipp, *s.a.*). 2026. aastal on kvaliteedimärgist MTÜ Sinilipp andmetel taotlenud 4 randa ja 1 sadam (vt tabel 3) (T. Sutt, e-kiri, 06.03.2026) ning kõik taotlejad said oma Sinilipu tunnustuse, seega lehvib algaval suvehooajal Eestis 5 Sinilippu (T. Sutt, e-kiri, 29.04.2026).

Tabel 3. Sinilipu kvaliteedimärgise taotlejad 2026. aastal

Nimi	Periood	Juhtorgan
RAND		
Haabneeme rand	06/01/2026–08/31/2026	Viimsi vallavalitsus
Pühajärve rand	06/01/2026–08/31/2026	Otepää vald
Pirita rand	06/01/2026–08/31/2026	Pirita linnaosa
Pikakari rand	06/01/2026–08/31/2026	Põhja-Tallinna linnaosa
SADAM		
Lennusadama jahisadam	04/01/2026–10/01/2026	Tallinn

Allikas: T. Sutt, e-kiri, 06.03.2026

Sinilipu programm edendab randade ja sadamate kestlikku arengut neljas kategoorias: veekvaliteet, turvalisus ja teenused, keskkonnajuhtimine, keskkonnaharidus ja -teave. Randade puhul tuleb täita kokku 36 kriteeriumit, millest 3 on soovituslikud (vt lisa 3). Veekvaliteedi kriteeriumid nõuavad suurepärast suplusvee puhtust, mida kinnitab sõltumatu labori analüüs ning mille puhul ei tohi ranna-ala mõjutada tööstuslik ega reovesi. Keskkonnajuhtimise valdkonnas peab rannal olema loodud halduskomitee, toimima jäätmekäitlus ja prügimajandus ning kaitsma rannaga külgnevaid tundlikke ökosüsteeme. Keskkonnahariduse nõuded kohustavad korraldama hooaja jooksul vähemalt viis keskkonnateemalise sisuga tegevust ning tagama nähtava infotahvli programmi kohta. Ohutuse ja teenuste osas on nõutud rannavalve, esmaabivahendite olemasolu ja ligipääsetavus kõigile rannakülastajatele. Sinilipp antakse üheks hooajaks ning järgmiseks hooajaks taotlemisel tuleb täita kriteeriumid ning esitada õigeaegselt taotlus. Kriteeriumite täitmist kontrollib MTÜ Sinilipp kontrollvisiitide kaudu ning mittevastavuse korral on ranna haldajal kohustus lipp maha võtta (Sinilipp, *s.a.*)

Kokkuvõtvalt tugineb Eesti rannikuala kestlik areng mitme tasandi koostööle – rahvusvahelistest raamistikest kuni riiklike institutsioonide ja kohalike omavalitsusteni. Sinilipu kvaliteedimärgis on olnud Eestis kasutusel juba 1994. aastast, kuid selle levik on

jäänud tagasihoidlikuks. märgise laialdasem levik otseselt kohalike omavalitsuste teadlikkusest ja motivatsioonist seda taotleda.

2.2. Ülevaade uuringu metoodikast ja korraldusest

Käesoleva uuringuga soovitakse saada vastuseid lõputöö uurimisküsimusele ja teha ettepanekuid MTÜ-le Sinilipp täiustusteks kuidas motiveerida kohalikke omavalitsusi kvaliteedimärgist taotlema, et suurendada randade kestlikkust ja seeläbi rahvusvahelist konkurentsivõimet.

Uurimismeetodina kasutati lõputöös kvalitatiivset uurimisviisi. Kvantitatiivse uurimisviisi eesmärk on saada teadmisi sügavuti ja mõista keerukamaid nähtusi. Kvalitatiivne uuring süveneb sügavuti inimkogemustesse tabamaks kontekste ja nüansse, mis kvantitatiivse uuringu käigus sageli kaduma lähevad. Kvalitatiivse uurimistöö ei ole pelgalt metoodiline valik, vaid pühendumus uurida sotsiaalsete nähtuste sügavust, mis võimaldab autoril ühenduda oma subjektiivsete kogemustega. (Lim, 2025, lk 199)

Andmekogumismeetodina kasutas autor intervjuud. Intervjuu on üks võtmemeetodeid kvalitatiivses uurimustöös, eriti kui uuring nõuab põhjalikku epistemoloogilist uurimist rakenduste, eesmärkide, piirangute ja tugevuste osas (Fedyuk & Zentai, 2018, lk 172). Intervjuu eeliseks on vahetu interaktsioon uuritavaga, mis loob võimaluse koguda detailseid andmeid ja tõlgendada vastuseid kontekstipõhiselt (Õunapuu, 2014, lk 170). Uuringus viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud kohalike omavalitsuste juhtidega, et välja selgitada millised tegurid soodustavad või takistavad märgise taotlemist Eesti rannikualal. Poolstruktureeritud intervjuud eeldavad avatumat lähenemist, mille eeldusteks on uurimishuvi või konkreetne uurimisteema. Antud uurimisviis tagab intervjuueerijale, et vastajatele jääb piisavalt ruumi, et intervjuueeritav saaks arutelu avada ja tutvustada seotud teemasid, muutes selle avatumaks ja teadmiste loomise seisukohalt koostööalimaks. (Fedyuk & Zentai, 2018, lk 173) Selline uuringu meetod tagas paindlikkuse, võimaldas täpsustada vastuseid ning andis põhjalikku teavet uuritava teema kohta.

Intervjuude käigus uuriti intervjuueeritavate teadlikkust ja kogemusi seoses Sinilipuga, samuti seda, kas märgise omamine on mõjutanud randade külastatavust, atraktiivsust ja

konkurentsivõimet. Eesmärk oli välja selgitada millised tegurid soodustaksid Sinilipu kvaliteedimärgise taotlemist, et aidata kaasa rannikuala kestlikule arendamisele. Uuringu küsimused (vt tabel 4 ja lisa 1) koostas autor lähtudes lõputöö teoorias välja toodud teadusallikatest. Uuringumudel koosnes seitsmest teemaplokist, mis on kooskõlas ETIS-skeemiga (vt joonis 3, lk 11)

Tabel 4. Teoorial põhinev uurimismudel

Küsimuste plokk	Küsimuste kirjeldus	Teoreetiline allikas
Taustainfo	Kas sihtkohal on Sinilipu kvaliteedimärgis olemas, on olnud või puudub. Taustainfo võimaldab analüüsida intervjuueeriatavate teadlikkust.	Pasaco-González <i>et al.</i> , 2023; Šegota <i>et al.</i> , 2022
Teadlikkus ja väärtustaju	Mõista, milline on kohalike omavalitsuste teadlikkus kestliku turismi põhimõtetest ja kuidas nad väärtustavad kvaliteedimärgiseid.	Tudorache <i>et al.</i> , 2017; Mihalic, 2024; Dredge, 2022; McKenna <i>et al.</i> , 2011; Hall, 2019
Juhtimine ja koostöö	Selgitada välja, milline on rannikualade arendamisel juhtimise ja koostöö struktuur.	Bramwell & Lane, 2021; Gill <i>et al.</i> , 2023; Tudorache <i>et al.</i> , 2017; De Marchi <i>et al.</i> , 2022; Mihalic, 2024
Kvaliteedimärgised kui kvaliteedijuhtimise tööriist	Hinnata sihtkoha esindajate teadlikkust kvaliteedimärgistest ning nende rollist kvaliteedijuhtimises.	McKenna <i>et al.</i> , 2011; Lucrezi <i>et al.</i> , 2015; Jurkus <i>et al.</i> , 2021 ; Sayedwa & Queiros, 2022; Capacci <i>et al.</i> , 2015; Mooser <i>et al.</i> , 2022
Kogukondade roll kvaliteedijuhtimises	Selgitada välja kui palju kaasatakse kohalikke elanikke ja organisatsioone rannikualade kvaliteedi tagamisse.	Tudorache <i>et al.</i> , 2017; Bhatti <i>et al.</i> , 2025; Gill <i>et al.</i> , 2023; Sayedwa & Queiros, 2022; Bramwell & Lane, 2021
Ressursid ja võimekus	Teada saada, kas omavalitsustel on piisavad ressursid (rahalised, teadmised, inimesed) Sinilipu taotlemiseks.	Sayedwa & Queiros, 2022; McKenna <i>et al.</i> , 2011; Lucrezi <i>et al.</i> , 2015; Mooser <i>et al.</i> , 2022; Celliersi <i>et al.</i> , 2019

Eesti on jagatud 15 maakonnaks ja 78 kohalikuks omavalitsuseks (vallad ja linnad). Nendest rannikualal asuvad 7 maakonda ja 25 kohalikku omavalitsust (Eesti Linnade Ja Valdade Liit, s.a.). 2025. aasta suplushooajal oli Eestis avatud 56 supluskohta ehk avalikku randa, nendest 28 asub rannikualal (Terviseamet, s.a.). Uuringu valim moodustati nimetatud kahe andmeallika põhjal (vt lisa 4) Eesti Linnade ja Valdade Liidu haldusjaotuse alusel määrati rannikualal asuvad kohalikud omavalitsused ning Terviseameti supluskohtade registri põhjal selgitati välja, millised neist haldavad

rannikualal asuvaid ametlikke supluskohti. Seejärel jagati valim kahte gruppi – omavalitsused, kellel on Sinilipu kvaliteedimärgis olnud või kes seda hetkel omavad, ning omavalitsused, kellel märgis puudub. Antud andmete põhjal otsustati intervjuud läbi viia rannikualal asuvate kohalike omavalitustega, kellel on olnud Sinilipu kvaliteedimärgis või kes seda omavad ning kohalike omavalitsustega, kellel märgis puudub. Autor valis intervjuueeritavad kasutades eesmärgipärast valimit. Eesmärgipäraste valimitel põhinev uuring oli autori poolt kavandatud, et arendada arusaama uurimisküsimusest. Antud viis on kasulik, kuna see nõuab vähem ressursse ja aega kui enamik traditsioonilisi uurimismeetodeid. (Stratton, 2024, lk 121)

Intervjuud viidi läbi 8 kohaliku omavalituse esindajaga, sh kolme Sinilippu omava ja omanud haldusüksusega, ühe haldusüksusega, kes esmakordselt taotleb kvaliteedimärgist, ning nelja haldusüksusega, kellel märgis puudub. Intervjuud toimusid ajavahemikus 16. märts kuni 7. aprill 2026 ja kestvusega 19–42 minutit (vt tabel 5)

Tabel 5. Ülevaade läbiviidud intervjuudest

Kood	Ametinimetuse	Intervjuu aeg	Intervjuu toimumise meetod	Kestvus
P1	Ehitusvaldkonna abivallavanem	18.03.2026	Silmast-silma kohtumine	39 min
P2	Keskkonnaspetsialist	18.03.2026	Veebiintervjuu	28 min
S3	Juhtiv keskkonna ja heakorraspetsialist	20.03.2026	Silmast-silma kohtumine	19 min
P4	Keskkonnaosakonna juhataja	20.03.2026	Veebiintervjuu	25 min
S5	Järelevalve ja projektide spetsialist	26.03.2026	Veebiintervjuu	35 min
P6	Linnakeskkonnaspetsialist	31.03.2026	Veebiintervjuu	38 min
P7	Haljastus- ja heakorrateenistuse juhataja	01.04.2026	Veebiintervjuu	42 min
S8	Linnamajanduse osakonna juhataja	07.04.2026	Veebiintervjuu	36 min

Kaks intervjuud toimusid silmast-silma kohtumisena intervjuueeritava töökohas ning kuus intervjuud Microsoft Teams vahendusel. Kõigil veebiintervjuudel oli mõlemal osapoolel kaamera sisse lülitatud, mis võimaldas säilitada vahetu ja usalduslik vestluskeskkond ka distantsilt. Autor viis esimese vestlusena läbi pilootintervjuu, et vajadusel intervjuu kavas läbi viia muudatused ning intervjuu orienteeruv kestvus paika panna. Pilootintervjuus selgus, et 3. küsimust regeneratiivse mõteviisi olulisusest tuli intervjuueeritavale täpsemalt selgitada, kuid selleks oli autor valmistunud. Samuti selgus, et 20. küsimus „Milliseid

parendusettepanekuid teha Sinilipp MTÜ-le, et märgis kõnetaks kohalikke omavalitsusi ja kogukondi rohkem?“ oli üleliigne, sest vastuse sai autor 18. küsimuse vastusena. Vaatamata väikestele muudatustele kasutas autor pilootintervjuu andmeid.

Intervjuud salvestati intervjuueeritavate nõusolekul iPhone 16 Pro Max telefoni Voice Memos rakendusega ning seejärel transkribeeriti tekstifailiks programmi „Kõnetuvastus ehk kõne tekstiks“ abil, mis on uusim areng Eesti kõne transkribeerimiseks (Olev & Alumäe, 2022, lk 410). Konfidentsiaalsuse tagamiseks kodeeriti intervjuueeritavad, kes Sinilippu omavad või on omanud, tähisega „S“ ja, intervjuueeritavad, kes taotleb 2026. aastal kvaliteedimärgist esmakordselt või kellel märgis puudub, tähisega „P“. Kõigile intervjuueeritavatele lisati number vastavalt intervjuueerimise järjekorrale. Läbiviidud intervjuude põhjal koostas autor sisuanalüüsi.

2.3. Uuringu tulemuste analüüs

Käesolevas peatükis esitatakse kaheksa poolstruktureeritud intervjuu analüüs hindamaks intervjuueeritavate teadlikkust ja hoiakuid, juhtimisstruktuuri ja koostööd, kvaliteedijuhtimise ja Sinilipu rolli selles ning tuuakse välja probleemkohad, mis on takistusteks kvaliteedimärgise taotlemisel. Konfidentsiaalsuse tagamiseks kasutatakse intervjuueeritavate nimede asemel koodi – omavalitsused, kellel Sinilipu kvaliteedimärgis on olnud või kes seda omavad (S3, S5, S8), ning omavalitsused, kellel märgis puudub või taotleb esmakordselt (P1, P2, P4, P6, P7).

Uuringu tulemused näitavad märkimisväärset erinevust teadlikkuse tasemes kahe intervjuueeritavate grupi vahel. Sinilipuga omavalitsuste esindajad tunnevad märgise kriteeriume hästi ning suhtuvad sellesse valdavalt positiivselt, samas kui ilma Siniliputa omavalitsustest kaks ei teadnud märgisest enne intervjuud praktiliselt mitte midagi. P2 kirjeldas oma kogemust järgmiselt: „Ei ole senist kokkupuudet Sinilipuga ja mina olen olnud ametis 1,5 aastat, natuke rohkem. /.../ Meiega ei ole ühendust võetud.“ Samuti tõdes P6, et: „Kokkupuude puudub täielikult. Nüüd uurisin, kui see kiri tuli.“

Isegi nende omavalitsuste seas, kes märgisest teadsid, esines olulisi erinevusi hoiakutes. P1 ja P4 suhtusid märgisesse skeptiliselt, seades kahtluse alla selle praktilise väärtuse. „Kas Sinilipu märk saab olla omaette eesmärk meie ressursside juures ja sealt tagasi

tuleva kasu proportsioonis?" (P1) Kõige kriitilisema seisukoha esitas P7, kes pidas Sinilippu sisutühjaks märgiseks. Ta põhjendas oma skeptilisust asjaoluga, et Eesti keskkonnaseadused on Sinilipu nõuetest rangemad, mistõttu märgis ei tõenda tema hinnangul lisaväärtust Eesti rannikualale.

Seevastu Sinilipu kvaliteedimärgist omanud või omavad omavalitsuste esindajad nägid märgises selget positiivset rolli. S8 omab märgist ja leiab, et kui seda ükspäev enam ei lehviks rannas, siis inimestel tekiks ju kohe küsimus, et kas siis ranna puhtusega on midagi valesti. S5 täiendas seda vaatenurka, öeldes, et märgise omamine on elementaarne, mida lihtsalt tehakse, ning leidis, et rahalised kulud ei ole tegelikult peamine takistus, pigem on küsimus tahtes ja prioriteetide seadmises. Kuid ühel nõul olid intervjuueeritavad, et märgis on välisturistidele olulisem kui kohalikele elanikele. P2 tõi välja: „Kui ma ise lähen näiteks Lätti või Leetu, mina ju ei tea, mis nende terviseameti nõuded on seal randades. Et kui ma tean, et riigis lehvib Sinilipp, siis muidugi ma eelistan võõral maal käia Sinilipuga märgistatud rannas." Mitmed intervjuueeritavad tõid välja sama seisukoha, et välismaal eelistatakse kvaliteedimärgisega randu aga Eestis ei peeta seda vajalikuks just riigi rangete terviseameti nõuete tõttu.

Regeneratiivse mõtteviisi tundmine oli kõigis kaheksas intervjuus minimaalne – ühtegi intervjuueeritavat, kes terminit tundis, ei olnud. Samas kirjeldasid mitmed intervjuueeritavad regeneratiivse mõtteviisi praktikaid ilma terminit kasutamata, nagu vabatahtlikud koristusaktsioonid, lasteadeade kaasamine keskkonnahariduslikesse tegevustesse ning kogukonna teavitamine keskkondlikest probleemidest.

Uuringu tulemused näitavad, et rannikuala haldamise struktuur on Eesti omavalitsustes väga erinev ning enamikes puudub selge ühtne vastutus. Enamik intervjuueeritavaid kirjeldas olukorda, kus rannikuala haldamine on jaotatud mitme üksuse vahel ilma selge koordineeriva rollita. „Meil eraldi üksust ei ole, et kõik ametnikud, kes vähegi on kuidagi seotud selle teemaga, siis väike töövõim nende tööajast omab ka seda arendustegevust." (P1) Üldiselt jääb Sinilipu arendustegevus kahe osakonna – keskkonna- ja turismiosakonna – vahele, mistõttu ei võeta seda süsteemselt ette.

Koostöö DMO-dega varieerus oluliselt. S3 ja P2 tõid esile aktiivse koostöö oma arenduskeskustega. „Arenduskeskus on meil hästi-hästi tubli ja nemad keskenduvad

turismi poolele." (S3) Seevastu P1 koostöö DMO-ga toimus kaudselt läbi omavalitsusliidu ning P7 ja S8 puhul puudus DMO-ga sisuline koostöö kestlikkuse teemal peaaegu täielikult.

Kogukonna kaasamine rannikuala arendamisse oli enamikes omavalitsustes toimiv, kuid erinevatel tasanditel. P6 ja S5 kirjeldasid väga aktiivset kogukonda, kes ise algatab koristusaktsioonidest teavitamist. P6 märkis: „kogukond on meil tegelikult väga valmis, kuna linna eelarve on meil väike ja inimesed tahavad ikkagi oma kodu ümbrust puhtad hoida." Toodi välja ka tugev sotsiaalne kontroll (P7).

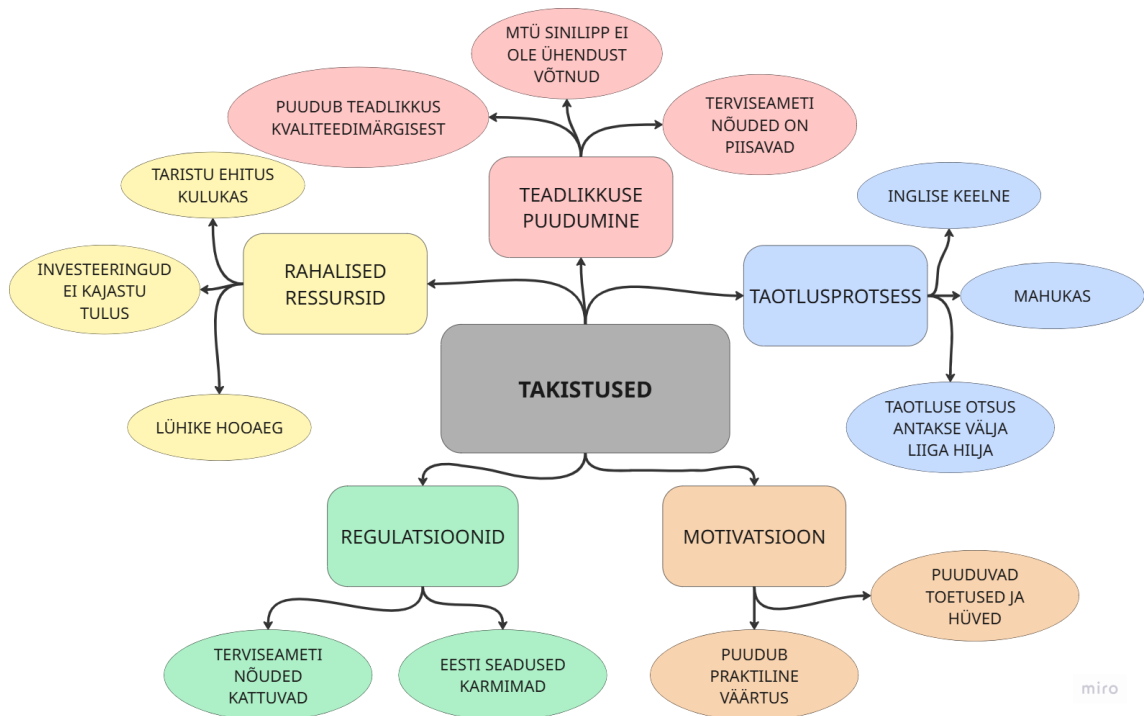
Riigi rolli hindamises oldi kõigis intervjuudes üheselt kriitiliselt meelestatud – kõik kaheksa intervjuueeritavat leidsid, et riigi panus rannikuala kestlikku arendamisse on ebapiisav. „Seda tunnet ei ole. Kahjuks ei ole." (P6). P1 lisas süsteemse probleemi kirjelduse: „Täna oodatakse altpoolt üles, et meil oleks initsiatiiv, ja mitte ülevalt allapoole."

Randade hetkeolukorra hindamisel ilmnas, et kõik omavalitsused täidavad Terviseameti põhinõudeid, kuid tasemed on väga erinevad. Sinilipuga omavalitsused on investeerinud märkimisväärselt taristu, rannavalve ja hooldussüsteemide arendamisse ning kirjeldasid süstemaatilist igapäevast rannahooldust. S8 kirjeldas oma omavalitsuse lähenemist: „Meil on endal tegevused paika pandud, et meie osakonnas on üks spetsialist, kes vastutab ranna eest, iga suplushooajal on tal eesmärk, et iga hommikul ta käib rannast läbi, kontrollib rannapuhtust." Sinilipuga omavalitsused kirjeldasid pigem minimaalset, kuid seaduste nõuetele vastavat haldust. P1 hindas oma ranna hetkeolukorda lühidalt: „Kolm pluss, et ta võiks palju parem olla, aga rahalisi ressursse ei ole /.../" P2 kirjeldas sarnast lähenemist, et rahastatakse nii vähe kui võimalik ja niipalju kui vajalik.

Sinilipu kvaliteedimärgise konkreetse mõju hindamine randade külastatavusele osutus keeruliseks, kuna statistilised andmed puudusid. S3 viitas sellele, et külastatavuse andmeid peaks võrdlema aastate lõikes, kuid tõdes, et sihtkoht on tugev ning Sinilipu mõju on raske eraldi mõõta. S5 märkis, et välismaised külastajad levitavad informatsiooni märgisest oma kanalites. Olulise süsteemse probleemina tõusis esile Terviseameti ja Sinilipu kriteeriumite kattumine ja vastuolud. S3 tõi selle selgelt välja: „Ühed on Terviseameti nõuded ja teised on Sinilipu nõuded. Kas need ei võiks saada mingil määral

ühtlustatud?" P7 täiendas seda tähelepanekut veelgi konkreetsemalt, kirjeldades olukorda, kus taotlusvormi täites tuli paljude kriteeriumite puhul kirjutada, et need tulenevad Eesti seadusandlusest.

Uuringu tulemustes saab takistused jaotada viide peamisesse kategooriasse (vt joonis 4), mis ilmnesisid intervjuude analüüsimisel.

Joonis 4. Takistused Sinilipu kvaliteedimärgise taotlemisel

Teadlikkuse puudumine oli domineerivaks takistuseks eelkõige väiksemates ja vähese turismifookusega omavalitsustes. Neli kuuest Siniliputa omavalitsusest ei olnud märgisega enne intervjuud kokku puutunud. „/..../ Kogu linnavalitsuses ei teadnud kedagi, sellepärast keegi ei vastanud intervjuukutsele.“ (P6)

Rahalised takistused ilmnesisid erinevate tahkudena. P1 tõi välja, et turismiinvesteeringud ei kajastu omavalitsuse maksutuluses, mis vähendab motivatsiooni. S8 andis konkreetse rahalise hinnangu, märkides, et nende linn investeeris 2014. aastal 25 000 eurot ranna Sinilipu kriteeriumitele vastavusse viimiseks ning täna maksaks sama protsess hinnanguliselt 50 000–75 000 eurot.

Taotlusprotsessi keerukus oli kõige põhjalikumalt kirjeldatud P7 poolt. Ta tõi välja mitu konkreetset probleemi: ingliskeelne mahukas taotlusvorm, otsuse saamine alles aprillis kuigi investeringuid tehakse juba veebruaris, ning ürituste planeerimisnõue aasta ette. S3 täiendas, et taotlusvorm on mahukas: „/..../ selle täitmised ja need ja kõik, et see on ikka päris karm töö tegelikult."

Regulatsioonide ebakõla tõusis esile eelkõige Sinilippu aktiivselt taotlenud omavalitsuste seas. S3 kirjeldas olukorda, kus ta ootab igal aastal, et vee kvaliteet paraneks piisavalt märgise saamiseks, kuid leiab, et selline lähenemine ei ole jätkusuutlik.

Motivatsiooni puudus avaldus selgelt nendes omavalitsustes, kus nähti, et märgisega ei kaasne konkreetset hüve. Näiteks ligipääs täiendavatele toetustele, siis ei ole omavalitsusel piisavat stiimulit märgist taotleda. S5 leidis aga, et teiste omavalitsuste puhul on peamiseks takistuseks hoopis laiskus: „Ma arvan, et laiskus", viidates sellele, et rahalised kulud ei ole tegelikult nii suured kui kardetakse.

Kõigist kaheksast intervjuust tõusid esile selged ja korduvad ettepanekud nagu MTÜ Sinilipu kommunikatsiooni parandamine, mis oli kõige sagedamini mainitud ettepanek. Ettepanekutena toodi välja ka taotlusprotsessi lihtsustamist ja riikliku toe suurendamist. Neli kuuest ilma Siniliputa omavalitsusest ei olnud MTÜ-ga kunagi kokku puutunud, mis viitab süstemaatilisele kommunikatsioonipuudusele. „Mina olen siin viis aastat töötanud ja ega mina ei ole kordagi kuulnud, et see Sinilipp MTÜ oleks kordagi pöördunud meie poole, pigem on nad nagu võtnud endale nagu brändi /.../“ (P1). P6 lisas, et kui intervjuukutse oleks temani jõudnud varem, oleks tõenäoliselt juba taotletud. „Kui ma oleks võib-olla saanud selle paar aastat tagasi, võib-olla ma oleks sellega hakanud kohe kuidagi tegelema." (P6)

Taotlusprotsessi lihtsustamine oli eriti oluline P7 jaoks, kes esitas kõige konkreetsemad ettepanekud: eestikeelne veebipõhine taotlusvorm, automaatne eeltäitmine avaliku supelranna registriandmete põhjal, otsuse tegemine hiljemalt veebruaris ning paindlikum ürituste planeerimise nõue. S5 lisas, et muutumatu info ei peaks igal aastal uuesti esitatama.

Riikliku toe suurendamine oli läbiv teema kõigis kaheksas intervjuus. Ettepanekud jagunesid kolmeks: rahastuse pakkumine märgise taotlemiseks (P1, S8), Terviseameti ja Sinilipu nõuete ühtlustamine (S3, P7), ning riikliku teavituskampaania korraldamine (P6, S5, S8). Toodi välja, et oluline on rohkem kampaaniat teha, et tõsta teadlikkust, mis on Sinilipu kvaliteedimärgise eesmärk ning milleks on märgis vajalik. P1 tõi välja laiemasüsteemse ettepaneku, et Sinilipu vastutaja ei peaks olema ainult omavalitsus, vaid katusorganisatsioonid, kelle koordineeritud tegevus allapoole peaks olema oluliselt tähtsam.

Uuringu tulemused näitavad, et teadlikkuse puudumine Sinilipu kvaliteedimärgisest on üks peamisi takistusi, miks märgist Eesti rannikualal nii vähe taotletakse. Kuigi toodi välja ka rahalised piirangud, taotlusprotsessi keerukus ja regulatsioonide ebakõla, siis leiti, et tegelikult puudub selleks motivatsioon. Sinilipuga randade haldajad ei pidanud nendest takistustest ühtegi probleemiks, miks märgist mitte taotleda. Isegi kui märgis puudus vaid vee kvaliteedi tõttu, siis püütakse märgist sellegipoolest uuesti taotleda. Seega on märgist omanud või omavad randade haldajad teadlikumad märgisega kaasnevatest positiivsetest mõjudest ja antud teadlikkust on oluline tõsta ka teiste seas.

3. JÄRELDUSED JA ARENDUSETTEPANEKUD MTÜ-LE SINILIPP

Selles peatükis esitatakse vastavalt uuringu tulemustele ja teoorias toodule järelused miks Sinilipu kvaliteedimärgist Eesti rannikualal kohalike omavalituste poolt nii vähe taotletakse. Järeldused struktureeritakse 7 teemaploki kaupa lähtudes Euroopa turisminäitajate süsteemi (ETIS) skeemist (vt joonis 3, lk 11) ja lõputöö uuringumudelid (vt tabel 4, lk 24). ETIS- skeemi valis autor järelduste struktureerimiseks, sest need on tegevustele orienteeritud, kuid teoorias soovis autor taustast laiemat ülevaadet anda. Jätkusuutlikkus on keeruline konseptsioon ja vajab põhjalikku ning kriitilist analüüsi (Mihalic, 2024, lk 1). Peatüki lõpus tehakse ettepanekud MTÜ-le Sinilipp, millised tegurid soodustaksid kvaliteedimärgise taotlemist. Intervjuud 8 kohaliku omavalitusega aitasid autoril mõista nende teadlikkust kestlikkusest rannikualal ning Sinilipu kvaliteedimärgisest.

ETIS-skeem on hea alus hindamaks kestlikku arengut rannikualal, sest see võimaldab jälgida sihtkoha arengut ja parandada juhtimisotsuseid ilma spetsiaalse väljaõppeta. ETIS-i esimene samm rõhutab teadlikkuse tõstmist kui eeldust kestliku turismi süsteemi edukaks rakendamiseks. (Tudorache *et al.*, 2017, lk 1–5) Uuringu tulemused kinnitasid McKenna jt (2011, lk 577) seisukohta, et teadlikkuse tõstmine Sinilipu kvaliteedimärgisest on oluline rannikuala kestlikku arengu jaoks, sest omavalitsused, kes omasid või on omanud Sinilipu kvaliteedimärgist, pidasid Sinilipu kriteeriume kestlikku rannikuala arendamise üheks oluliseks osaks. Seevastu Siniliputa omavalitsuste teadmised märgisest olid ebapiisavad ning seetõttu hinnati Sinilipu taotlemine liiga kulukaks, mis ühtis Lucerezi jt (2015, lk 227) uuringu tulemusega, et omavalitsused näevad Sinilipu kvaliteedimärgist pelgalt turundusvahendina või valmis haldusplaanina.

Regeneratiivse mõtteviisi tundmine oli kõigis kaheksas intervjuus minimaalne, samas kirjeldasid mitmed intervjuueeritavad regeneratiivse mõtteviisi praktikaid, mille eesmärk

on parandada ja taastada (Dredge, 2022, lk 273–274) ilma terminit kasutamata. Toodi välja vabatahtlikud koristusaktsioonid, lasteaedade kaasamine keskkonnahariduslikesse tegevustesse ning kogukonna teavitamine keskkondlikest probleemidest.

Intervjuude käigus selgus, et märgist omanud rannad ei ole pidanud vajalikuks hinnata, milline on Sinilipu mõju külastatavusele. Seega siinkohal ei saa kontrollida, kas Sinilipu programm suurendab randade külastatavust (Lucrezi *et. al.*, 2015, lk 227) või parandab vaid juhtimist (McKenna *et. al.*, 2011, lk 588). Autor leiab, et seda tasuks teha, sest see tõstaks kvaliteedimärgise väärtust. Ka teoorias tuuakse välja, et ÜRO kestliku arengu eesmärk nr 14 annab Sinilipu kvaliteedimärgisele globaalse raamistiku ja rahvusvahelise kommunikatsiooniväärtuse (Jurkus *et. al.*, 2021).

Kõik kaheksa intervjuueeritavat olid ühel meelel, et Sinilipp on olulisem välistele turistidele kui kohalikele elanikele. Mitmed intervjuueeritavad, kes olid märgisest teadlikud, tõid välja, et võõras riigis nad eelistavad võimalusel Sinilipuga randa, kuna kohalike terviseameti nõudeid ei tunta. Eestis aga on Terviseameti nõuded piisavalt ranged ning seetõttu ei oma Sinilipp avaliku ranna valikul tähtsust. Kuigi teoorias välja toodud uuring tõestab Sinilipu positiivset mõju välisturgude meelitamisel sihtkohta (Capacci *et al.*, 2015) ning Sayedwa ja Queiros (2022) kinnitavad, et märgist saab kasutada ka turundusinstrumendina, siis uuring kinnitas, et intervjuueeritavad turunduseesmärgil Sinilippu ei taotle. Uuringu tulemus on seega vastuolus Eesti turismistrateegia eesmärgiga arendada rahvusvahelist konkurentsi (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, s.a.-a).

ETIS-skeemi teine samm näeb ette sihtkoha profiili koostamist. 15 kohalikku omavalitsuse hallatavat rannikualal asuvat avalikku randa vastab Terviseameti nõuetele, kuid rahalised ressursid on omavalitsustel väga erinevad ning intervjuudes toodi see ühe põhjusena välja, miks Sinilippu ei taotleda. Kuigi kvaliteedimärgise taotlemine ei ole kulukas, siis algne taristu loomine selleks küll, nii rahaliselt kui inimressursi nõudev. Tulemus on vastuolus jätkusuutlikkuse kolmikmõõdme mudeliga, mis rõhutab, et jätkusuutlikkus peab arvestama ka inimeste heaolu ja looduskeskkonna säilimisega (Bhatti *et. al.*, 2025, lk 2)

Mooser jt (2022, lk 1) uuringu põhjal kujundavad randade konkurentsivõimet ohutus, rajatised, vee kvaliteet, prügi ja maastikuline atraktiivsus (Mooser *et al.*, 2022). Kui Sinilippu omandanud või omavad rannad on investeerinud süsteemselt taristu, rannavalve ja hooldussüsteemide arendamisesse, siis Sinilippu omavalitsuste lähenemised on olnud rahalise ressursi puuduse tõttu tagasihoidlikud, mis kinnitab, et kuigi kohalike omavalistuste suutlikkus tasakaalustada keskkonna-, majandus- ja sotsiaalseid huve määrab randade kestlikkuse tuleviku, siis tuleb silmitsi seista ka piirangutega nagu rahaliste ja inimressursside puudumine Celliersi jt (2019, lk 1–2).

Selleks, et neid huve tasakaalustada näeb ETIS-i kolmas samm ette sidusrühmade vahelist koostööd. Koostööpõhine juhtimine parandab koordineerimist erinevate osapoolte vahel, suurendab usaldust ja loob tingimused ühiseks otsustamiseks (Gill *et al.*, 2023, lk 121–122). Uuringutulemused näitavad, et rannikuala haldamise struktuur on Eesti omavalitsustes ebaühtlane. Enamikes omavalitsustes puudub selge koordineeriv üksus ja vastutus jaotatakse üldiselt vastavalt keskkonna- ja turismiosakonna vahel ilma süsteemse koostööta. Pigem toimub arendustegevus väikese töövõimekuse osana mitmete omavalitsuse ametnike poolt, mis kinnitab Sayedwa ja Queirose (2022, lk 1437) seisukohta, et üks peamine takistus Sinilipu taotlemisel on seotud sidusrühma koostööga. Piirkonniti varieerus ka koostöö sihtkoha arendus- ja turundusorganisatsioonidega. Kui väiksemates sihtkohtades on partnerlus DMO-dega aktiivne, siis suuremates piirkondades pigem puudulik. Rannikuauhinnad tõstavad avalikku tuntust ja suurendavad randade populaarsust (McKenna *et al.*, 2011, lk 576), kuid Sinilipu kvaliteedimärgise reklaamimine sihtkoha turunduses puudus intervjueritavate hinnangul täielikult. Rannad, kes märgise said reklaamisisid seda ise oma sotsiaalmeedia kanalite kaudu.

Uuringu tulemused toovad välja, et kohalikud omavalitused mõistavad, et ühise kvaliteedistandardi kujundamise jaoks peavad olema kaasatud kõik sihtkoha osapooled, k.a avalik sektor, ettevõtjad, kogukond ja külastajad, kus ei parane vaid füüsiline keskkond ja teenused vaid toimub ka väärtuste ja koostöö arendamine sihtkohas (Bramwell & Lane, 2021, lk 461), kuid uuring tõi välja, et riigi tasandil omavalituste esindajad koostööd kestlikkuse tagamiseks ei tunne. Seega on uuringu tulemused vastuolus Eesti turismi ökosüsteemiga (vt lisa 2), kus kohalikke omavalitusi ei

kajastunud, kuid kooskõlas Eesti turismi pikka vaatega. Turismi pikk vaade rõhutab, et kõigi turismisektori osapoolte ühine ja järjepidev panus võimaldab Eestil saavutada üle riigi turismiedu ning luua atraktiivne ja kestlik turismisihtkoht (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, *s.a.*-a, lk 2). Autor leiab, et rannikuala kestlikul arendamisel on oluline, et kohalikke omavalitsusi nähakse osana Eesti turismi ökosüsteemist.

Terviseamet küll kehtestab avalikele randadele ranged standardid suplusvee kvaliteedi ja ranna infrastruktuuri osas (Terviseamet, *s.a.*), kuid abi Sinilipu kvaliteedimärgise laialdasemaks taotlemiseks Eestis koostöö puudub. Jääb selgusetuks, miks see nii on kui uuringu käigus ilmnis, et Sinilipu kvaliteedimärgise taotlusi kontrollib Sinilipp Eesti komitee, kuhu kuulub peale Sinilipp MTÜ ka ametnikke Kliimaministeeriumist, Terviseametist kui ka Eesti Linnade ja Valdade Liidust (T. Sutt, e-kiri, 17.04.2026). Autor leiab, et komitee liikmed võiksid panustada teadlikkuse tõstmisele Sinilipu kvaliteedimärgisest, et see jõuaks rohkemate omavalitsusteni ning vajadusel neid toetada.

4. samm näebki ette rollide ja vastutuse määratlemise sihtkohas, mis Eestis on hästi struktureeritud mitme tasandi vahel. Kliimaministeerium kujundab merekeskkonna poliitikat, Keskkonnaamet rakendab looduskaitset, Terviseamet kontrollib supelrandade kvaliteeti ning kohalikud omavalitsused vastutavad kohaliku elu korraldamise eest, kus kogukondade kaasamine jääb iga omavalitsuse enda otsustada. Uuring tõi välja, et kogukondlik initsiatiiv oli mitmes omavalitsuses suur, mis suurendaks paindlikkust ja tugevdaks sihtkoha sotsiaalset kapitali (Gill *et al.* 2023, lk 118). Ban jt (2013, lk 195) rõhutavad kogukondade kaasamise olulisust aga selleks on oluline Sinilipu kvaliteedimärgise olulisust selgitada ka kohalikule elanikkonnale. Uuringus selgus, et on sihtkohti, kus kogukond on ise väga aktiivne. Kuid oli ka sihtkohti, kus loodust hoiti vaid nii palju, et enda maja ümbrus korras oleks. Kogukonna teadlikkuse tõstmisega Sinilipust kasvaks ka mõistmine, mida märgise taotlemine randadele kaasa tooks.

Parema ülevaate saamiseks kestlikkuse hetkeolukorra hindamiseks tuleks sihtkohal aga andmeid koguda ja salvestada. Uuringu tulemused kinnitasid, et Eesti rannikualal statistilised andmed puudusid, kuid Capacci jt (20015, lk 91–95) uuring kinnitas, et Sinilipp avaldas positiivset mõju. Intervjueeritavate hinnangul on Sinilipu

kvaliteedimärgise mõju rannikualale raske eraldi mõõta. Küll aga oldi arusaamal, et väliskülastajad, kes Sinilipu randasid hindavad, levitavad antud informatsiooni ka teistele. Teooria kinnitab, et Sinilipu kvaliteedimärgisega sihtkohtades suureneb rannakülastajate arv ning kasvab rahulolu ranna puhtuse ja vee kvaliteediga, mis tagab külastajate tagasi pöördumise sihtkohta (Dodds & Holmes 2020).

ETIS-i kuues samm käsitleb kogutud andmete analüüsimist. Peamiste takistustena Sinilipu kvaliteedimärgise taotlemisel on Sayedwa ja Queiros uuring (2022, lk 1437) välja toonud sidusrühmade koostöö, halduskulud, tehniliste nõuete tõlgendamise ja turundusliku väärtuse taju ning intervjuud kinnitavad seda. Näiteks toodi välja Terviseameti nõuete ja Sinilipu kriteeriumite kattumine. Intervjueeritavad, kes taotlesid märgist mitmendat aastat järjest, mainisid vestluses, et mitmete kriteeriumite puhul tuli selgituseks märkida Eesti seadusandlus. See küll kinnitab, et kriteeriumid on kooskõlas Eesti seadusandlusega, kuid mahuka taotluse puhul, mille teeb eriti keeruliseks inglise keelne taotlusvorm, hoiaks palju aega kokku kui eelneva aasta taotlust oleks võimalik võtta aluseks ka järgmistel taotlemistel. Määravaks takistuseks taotlemisel võib saada ka mittetaotlemise turvalisus, et mitte riskida märgisest ilma jäämisega kui mahukas töö selleks on ära tehtud (McKenna *et al.* 2011, lk 576). Tulemustest selgus, et Sinilipu taotluse otsus võtab liiga pikalt aega ning kui tulemused saabuvad alles enne hooaja avamist, siis ei ole meeldiv saada negatiivne otsus taotlusele.

ETIS-skeemi 7. samm rõhutab pidevat arengut ja täiustamist, kus tulemuste põhjal pöörduetakse tagasi 5. sammu juurde prioriteetide ülevaatamiseks ja tegevuskava uuendamiseks. Uuringutulemused näitavad, et Sinilipu pikaajaline levik Eesti rannikualadel sõltub süsteemsest ja koordineeritud lähenemisest, mis hõlmab nii Sinilipp MTÜ tegevuse arendamist kui ka riiklikku poliitilist tuge. Neli kuuest ilma Siniliputa omavalitsustest ei olnud MTÜ-ga eelnevalt kokku puutunud, mis viitab süstemaatilisele kommunikatsioonipuudusele.

Lähtudes uuringutulemustest tehakse autori poolt ettepanekud MTÜ-le Sinilipp, kuidas motiveerida kohalikke omavalitsusi kvaliteedimärgist taotlema, et suurendada randade kestlikkust ja seeläbi rahvusvahelist konkurentsivõimet.

- MTÜ Sinilipp poolne parem kommunikatsioon kohalike omavalitustega, mis tähendab Sinilipu poolset algatust käia ennast omavalitustes tutvustamas ja/või meelde tuletamas.
- Luua ametlik koostöölepe Terviseameti, EIS-i ja Kliimaministeeriumiga Sinilipu kvaliteedimärgise leviku toetamiseks, mis aitaks tõsta nii kohalike omavalituste kui kogukondade teadlikkust märgisest.
- Töötada välja turundussõnum, et Sinilipp selgemalt leviks nii sise- kui välisküllastajate seas.
- Parema turunduse tagamiseks luua koostöö Puhka Eestis platvormi ja DMO-dega;
- Koguda ja salvestada andmeid, et analüüsida Sinilipu märgise positiivset mõju sihtkohas.
- Luua eestikeelne veebipõhine taotlusvorm, mis on eeltäidetud Terviseameti olemasolevate andmete põhjal.
- Tuua taotlusvormi teavitus otsusest varasemaks.
- Luua koostöös EIS-iga toetus Sinilipu kvaliteedimärgise esmakordseks taotlemiseks.
- Kaasata Sinilipu kvaliteedimärgis „Eesti turismi pikk vaade 2025–2035“ rakendusplaani.

Kokkuvõtvalt tõi uuring välja, et teadlikkuse tõstmine Sinilipu kvaliteedimärgisest, mis soodustaks ka kvaliteedimärgist taotlema rannikualal, vajab teadlikku lähenemist ühendamiseks MTÜ Sinilipp parema suhtlemise omavalitustega ning riiklikul tasandil poliitika kujundamise. Takistused on teadlikkuse, ressursside ja protsesside tasandil ning nende lahendamine nõuab süsteemset ning koordineeritud tegevust, mis arvestab nii suuremate kui väiksemate omavalitsuste erinevate vajaduste ja võimekustega. Uuringutulemused kinnitasid, et sihtkoha põhine initsiatiiv kestlikku turismi arendamiseks rannikualal on olemas.

KOKKUVÕTE

Lõputöö käsitles rannikuala kestlikkuse arendamist Sinilipu kvaliteedimärgise programmi abil, keskendudes märgise rollile Eesti kohalike omavalitsuste avalike randade juhtimises. Töö teoreetiline raamistik sidus kestliku ja regeneratiivse turismi põhimõtted sihtkoha kvaliteedijuhtimisega. Kuna rannikualad täidavad samaaegselt mitmeid funktsioone, siis on nende arendamine mahukas protsess, mis nõuab tugevat poliitilist juhtimist ja kõigi sidusrühmade teadlikku osalust.

Uurimistöö probleem oli tervikliku ülevaate puudumine, kui teadlikud on kohalikud omavalitsused Sinilipu kvaliteedimärgisega kaasnevatest võimalustest ja mõjust, mida märgis avaldab randade külastatavusele ja kestlikule arengule. Eesmärk oli teha ettepanekuid MTÜ-le Sinilipp, kuidas motiveerida kohalikke omavalitsusi kvaliteedimärgist taotlema. Metoodikas kasutati kvalitatiivset uurimismeetodit ja viidi läbi 8 poolstruktureeritud intervjuud kohalike omavalitsuste juhtidega, et välja selgitada millised tegurid soodustavad Sinilipu kvaliteedimärgise taotlemist Eesti rannikualal. Intervjuude läbiviimiseks koostas autor kuuest teemaplokist koosneva intervjuu kava. Valimisse kuulusid kolm Sinilippu omanud või omavat omavalitsust; üks omavalitus, kes esmakordselt uuringu läbiviimise aastal taotleb ning 3 omavalitsust, kellel märgis puudub. Intervjuud viidi läbi silmast-silma kohtumisena ja Microsoft Teams vahendusel ajavahemikus 16. märts kuni 7. aprill 2026. Läbiviidud intervjuude põhjal koostas autor sisuanalüüsi.

Analüüs tõi välja, et Eesti rannikuala kestlikku haldamist toetab tugev regulatiivne raamistik, mis jagab vastutuse Kliimaministeeriumi, Keskkonnaameti, Terviseameti ja kohalike omavalitsuste vahel. Kliimaministeerium kujundab Eestis merekeskkonna poliitikat, Keskkonnaamet rakendab looduskaitset ja HELCOM-i nõudeid, Terviseamet kehtestab ranged standardid suplusvee kvaliteedile ja ranna infrastruktuurile ning kohalikud omavalitsused vastutavad Kohaliku omavalituse korralduse seaduse ja

Planeerimisseaduse alusel kohaliku elu korraldamise eest. Seega on Eestis olemas institutsionaalne raamistik, mis loob kestliku rannahalduse jaoks tugeva õigusliku aluse. Vaatamata Eesti rangetele seaduslikele nõuetele on Sinilipu märgise levik jäänud tagasihoidlikuks, mis viitab sellele, et regulatiivne raamistik ja Sinilipu kvaliteedimärgis toimivad riigis paralleelselt, mitte teineteist täiendavalt.

Uuringust selgus, et Sinilipu kvaliteedimärgise taotlusi kontrollib Eesti Sinilipp komitee, kuhu kuuluvad MTÜ Sinilipp, Kliimaministeerium, Terviseamet, Eesti Linnade ja Valdade Liit ja vetelpääste. On selge, et kahe juhatuseliikmega MTÜ ei suuda üksinda vajalikku teavitustööd teha, seega on komitee liikmete kaasatus riiklikul tasandil oluline teadlikkuse tõstmisel Sinilipu kvaliteedimärgisest.

Tulemustes selgus, et rannikuala haldamine on enamikes omavalitsustes killustunud keskkonna- ja turismiosakonna vahel ilma selgete koordineerivate rollidega, mistõttu tundub Sinilipu kvaliteedimärgise esmakordne taotlemine inimressursse nõudev. Samuti on märgis puudulik sihtkoha turunduses – märgist omavad rannad reklaamisid seda vaid oma sotsiaalmeedia kanalites. Selline lähenemine küll teavitab kohalikku kogukonda märgise omamisest, kuid jääb märkamata välisturistile. Eelnevad uuringud kinnitavad, et Sinilipu kvaliteedimärgisest on kujunenud lahutamatu osa turismiturundusest, kus märgis toimib rahvusvahelise kvaliteedi- ja usaldusväarsuse garantiina ning meelitab aktiivselt välisturiste rannikusihtkohtadesse. Kõik kaheksa intervjuueeritavat olid ühel meelel, et Sinilipp omab suuremat väärtust välistele külastajatele kui kohalikele elanikele. Eestis aga peetakse Terviseameti nõudeid piisavalt rangeteks ning märgises lisaväärtust ei nähta. Uuringu käigus tuli välja, et Sinilipu kvaliteedimärgist ei ole lisatud Eesti turismistrateegiasse, eesmärgiga suurendada rahvusvahelist konkurentsivõimet. Kohalikud omavalitused ei ole kogunud andmeid Sinilipu mõju hindamiseks sihtkohas, mistõttu on teisi omavalitusi raske taotlema motiveerida.

Peamiste takistustena ilmnesisid teadlikkuse puudumine, rahalised piirangud, taotlusprotsessi keerukus, Terviseameti ja Sinilipu nõuete kattumine ning motivatsiooni puudus. Oluline on välja tuua, et märgist omanud omavalitsused ei tajunud ühtegi neist takistustest pöörduvana, samas kui märgiseta omavalitsused pidasid kõiki neid pärssivateks. See kinnitab, et märgise positiivset mõju tuntakse alles siis, kui seda on kogetud. Lõputöös leiti uurimisküsimusele vastuseid, mis võimaldavad hinnata, et

Sinilipu kvaliteedimärgise taotlemist soodustavad eelkõige teadlikkuse tõstmine, taotlusprotsessi lihtsustamine, riiklik tugi ja finantseerimine ning kogukonna kaasamine.

Uuringutulemustest lähtuvalt teeb autor MTÜ-le Sinilipp järgmised arendusettepanekud: parem suhtlemine kohalike omavalitustega; laialdasem koostöö Terviseameti, EIS-i ja Kliimaministeeriumiga; töötada välja eestikeelne veebipõhine taotlusvorm millesse on automaatselt integreeritud Terviseameti registris olevad andmed; tuua taotluse teavitus otsusest varasemaks; luua koostöös EIS-iga toetus esmakordseks taotlemiseks.

Püstitatud uurimusküsimus ja lõputöö raames püstitatud eesmärk täideti. Valitud meetodika oli õigustatud ning autoril oli võimalus intervjuudega kohalike omavalitsuste esindajate teadlikkust Sinilipu kvaliteedimärgisest tõsta. Üks intervjuueeritav on potentsiaalne kvaliteedimärgise taotleja tulevikus. Käesoleva töö tulemusi saab rakendada kahel peamisel viisil. Esiteks võimaldavad tulemused MTÜ-l Sinilipp sisse viia täiendused ja teiseks pakub lõputöö sisendmaterjali Kliimaministeeriumile, EIS-ile ja Eesti Linnade ja Valdade Liidule rannikuala kestlikkuse toetamiseks suunatud poliitikameetmete kujundamisel.

Edasiarendusteks pakub lõputöö autor välja uurida teadlikkust Sinilipu kvaliteedimärgise kohta nii sadamate kui siseveekogude haldajatelt. Samuti annaks uuringule olulise väärtuse intervjuuerida Eesti Sinilipp komitee liikmeid, et hinnata Sinilipu olulisust riigi tasandil. Antud jätku-uuringud võimaldaks täpsemalt kaardistada teadlikkuse taset ja takistuste mõju Eestis. Samuti vääriks edaspidist uurimist Sinilipu märgise mõju randade külastatavusele ja välisturgude külastajate eelistustele Eesti kontekstis, mis annaks märgisele mõõdetava turundus- ja strateegilise väärtuse. Pikemas perspektiivis oleks väärtuslik uurida ka regeneratiivse turismi kontseptsiooni rakendamise võimalusi Eesti rannikuala arendamisel laiemalt, sest käesolev töö näitas, et kogukondlik initsiatiiv on mitmetes omavalitsustes tugev, puudub vaid teadlik seos regeneratiivse turismi ja Sinilipu kvaliteedimärgise vahel.

VIIDATUD ALLIKAD

- Agarwal, R., Mehrotra, A., Mishra, A., Rana, N. P., Nunkoo, R., & Cho, M. (2024). Four decades of sustainable tourism research: Trends and future research directions. *International Journal of Tourism Research*, 26(2), e2643. <https://doi.org/10.1002/jtr.2643>
- Arya, V., Auruskeviciene, V., Agarwal, S., Kokatnur, P., Kumar, H., & Verma, R. (2024). Let us take a walk to the sustainable tourism practices: A qualitative study through the lens of tourism experts. *Environmental Science and Pollution Research*, 31(9), 12892–12915. <https://doi.org/10.1007/s11356-023-31503-7>
- Ban, N., Mills, M., Tam, J., Hicks, C., Klain, S., Stoeckl, N., McKinnon, M., Levine, J., Pressey, R., Satterfield, T., & Chan, K. (2013). A social-ecological approach to conservation planning: Embedding social considerations. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 11. <https://doi.org/10.1890/110205>
- Bausch, T., Schröder, T., Tauber, V., & Lane, B. (2021). Sustainable Tourism: The Elephant in the Room. *Sustainability*, 13(15), 8376. <https://doi.org/10.3390/su13158376>
- Bellato, L., Frantzeskaki, N., & Nygaard, C. (2022). Regenerative tourism: A conceptual framework leveraging theory and practice. *Tourism Geographies*, 25, 1–21. <https://doi.org/10.1080/14616688.2022.2044376>
- Bhatti, A., Rehman Shaikh, J., Ibrahim Shamsi, M., & Shamim, K. (2025). Triple Bottom-Line: A Critical Review and Need for Strategic Renewal. *Pakistan Business Review*, 27, 1–28. <https://doi.org/10.22555/pbr.v27i1.1368>
- Blue Flag. (n.d.). *Blue Flag beach criteria and explanatory notes 2024*. Retrieved 13 May 2026 from <https://static1.squarespace.com/static/55371ebde4b0e49a1e2ee9f6/t/65cdeace3c0cee32bf475dd2/1707993840562/Beach+Criteria+and+Explanatory+Notes+2024.pdf>

- Bramwell, B. (2011). Governance, the state and sustainable tourism: a political economy approach. *Journal of Sustainable Tourism*, 19(4–5), 459–477. <https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1080/09669582.2011.576765>
- Bramwell, B., & Lane, B. (2011). Critical research on the governance of tourism and sustainability. *Journal of Sustainable Tourism*, 19(4–5), 411–421. <https://doi.org/10.1080/09669582.2011.580586>
- Capacci, S., Scorcu, A. E., & Vici, L. (2015). Seaside tourism and eco-labels: The economic impact of Blue Flags. *Tourism Management*, 47, 88–96. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.09.003>
- De Marchi, D., Becarelli, R., & Di Sarli, L. (2022). Tourism Sustainability Index: Measuring Tourism Sustainability Based on the ETIS Toolkit, by Exploring Tourist Satisfaction via Sentiment Analysis. *Sustainability*, 14(13), 8049. <https://doi.org/10.3390/su14138049>
- Dodds, R., & Holmes, M. R. (2020). Is Blue Flag certification a means of destination competitiveness? A Canadian context. *Ocean & Coastal Management*, 192, 105192. <https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2020.105192>
- Dredge, D. (2022). Regenerative tourism: Transforming mindsets, systems and practices. *Journal of Tourism Futures*, 8(3), 269–281. <https://doi.org/10.1108/JTF-01-2022-0015>
- Duarte, C. M., Cousins, R., Ficociello, M. A., Williams, I. D., & Khowala, A. (2024). Advancing Global Climate and Biodiversity Goals Through Regenerative Tourism. *Sustainability*, 16(20), 9133. <https://doi.org/10.3390/su16209133>
- Eesti Linnade ja Valdade Liit. (s.a.). Eesti haldusjaotus. Loetud 14. märts 2026 aadressil <https://www.elvl.ee/kohalikud-omavalitsused/eesti-haldusjaotuse-kaart>
- European Commission: Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. (2016). *The European Tourism Indicator System : ETIS toolkit for sustainable destination management*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2873/983087>
- European Commission: European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency, ECORYS, Deltares & Pescares Italia. (2021). *Sustainability criteria for the blue economy : man report*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2826/399476>

- Fedyuk, O., & Zentai, V. (2018). The Interview in Migration Studies: A Step towards a Dialogue and Knowledge Co-production? In *IMISCOE research series* (pp. 171–188). https://doi.org/10.1007/978-3-319-76861-8_10
- Gill, D. A., Blythe, J., Bennett, N., Evans, L., Brown, K., Turner, R. A., Baggio, J. A., Baker, D., Ban, N. C., Brun, V., Claudet, J., Darling, E., Franco, A. D., Epstein, G., Estradivari, Gray, N. J., Gurney, G. G., Horan, R. P., Jupiter, S. D., ... Muthiga, N. A. (2023). Triple exposure: Reducing negative impacts of climate change, blue growth, and conservation on coastal communities. *One Earth*, 6(2), 118–130. <https://doi.org/10.1016/j.oneear.2023.01.010>
- Gillgren, C., Støttrup, J. G., Schumacher, J., & Dinesen, G. E. (2019). Working together: collaborative decision making for sustainable Integrated Coastal Management (ICM). *Journal of Coastal Conservation*, 23(5), 959–968. <https://doi.org/10.1007/s11852-018-0631-z>
- Hall, C. M. (2019). Constructing sustainable tourism development: The 2030 agenda and the managerial ecology of sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(7), 1044–1060. <https://doi.org/10.1080/09669582.2018.1560456>
- Hartman, S., Wielenga, B., & Heslinga, J. H. (2020). The future of tourism destination management: Building productive coalitions of actor networks for complex destination development. *Journal of Tourism Futures*, 6(3), 213–218. <https://doi.org/10.1108/JTF-11-2019-0123>
- HELCOM. (2021). *HELCOM Baltic Sea Action Plan – 2021 update*. https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2022-03/BSAP_L%C3%A4%C3%A4nemere%20tegevuskava%202021%20a%20EE%20version.pdf
- Inforegister. (s.a.). *Sinilipp MTÜ*. Loetud 13. aprill 2026 aadressil <https://www.inforegister.ee/en/80642327-SINILIPP-MTU/>
- Jurkus, E., Taminskas, J., Povilanskas, R., Kontautienė, V., Baltranaite, E., Dailidė, R., & Urbis, A. (2021). Delivering Tourism Sustainability and Competitiveness in Seaside and Marine Resorts with GIS. *Journal of Marine Science and Engineering*, 9(3), 312. <https://doi.org/10.3390/jmse9030312>
- Keskkonnaameti põhimäärus. (2020). *Riigi Teataja I*, 02.10.2020, 6; *Riigi Teataja I*, 28.11.2025, 2. <https://www.riigiteataja.ee/akt/113072023021?leiaKehtiv>

- Keskkonnaministeerium. (2023). *Eesti merestrateegia meetmekava - uuendatud 2023*.
<https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2023-03/MSRD%20Meetmekava%20uuendatud%202023.pdf>
- Kliimaministeeriumi põhimäärus. (2023). *Riigi Teataja I*, 08.07.2023, 5; *Riigi Teataja I*, 29.12.2024, 49. <https://www.riigiteataja.ee/akt/129122024049>
- Kliimaministeerium. (s.a.-a). Merekeskkonna kaitse. Loetud 14. märts 2026 aadressil <https://kliimaministeerium.ee/merendus-veekeskond/merekeskkonna-kaitse>
- Kliimaministeerium. (s.a.-b). *Säästev areng*. Loetud 13. aprill 2026 aadressil <https://kliimaministeerium.ee/ministeerium-kontakt/strateegia/saastev-areng>
- Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. (1993). *Riigi Teataja I*, 37, 558; *Riigi Teataja I*, 26.03.2013, 6. <https://www.riigiteataja.ee/akt/126032013006>
- Lim, W. M. (2025). What Is Qualitative Research? An Overview and Guidelines. *Australasian Marketing Journal*, 33(2), 199-229. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/pdf/10.1177/14413582241264619>
- Lindell, L., Sattari, S., & Höckert, E. (2022). Introducing a conceptual model for wellbeing tourism – going beyond the triple bottom line of sustainability. *International Journal of Spa and Wellness*, 5(1), 16–32. <https://doi.org/10.1080/24721735.2021.1961077>
- Lucrezi, S., Saayman, M., & Van der Merwe, P. (2015). Managing beaches and beachgoers: Lessons from and for the Blue Flag award. *Tourism Management*, 48, 211–230. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.11.010>
- Majandus - ja Kommunikatsiooniministeerium. (s.a.-a). *Eesti turismi pikk vaade 2025-2035*. Loetud 13. aprill 2026 aadressil <https://mkm.ee/sites/default/files/documents/2025-02/Lisa%201.%20Turismi%20pikk%20vaade%202025-2035.pdf>
- Majandus - ja Kommunikatsiooniministeerium. (s.a.-b). *Turismi pikk vaade 2035*. Loetud 13. aprill 2026 aadressil <https://mkm.ee/turism2035>
- McKenna, J., Williams, A. T., & Cooper, J. A. G. (2011). Blue Flag or Red Herring: Do beach awards encourage the public to visit beaches? *Tourism Management*, 32(3), 576–588. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2010.05.005>
- Merlotto, A., Garzo, P. A., Bértola, G. R., Verón, E. M., & Hernández, F. M. (2025). Development of the Coastal Environmental Sustainability Index (CESI) as a

- management tool for touristic and recreational beaches. *Ocean & Coastal Management*, 270, 107920. <https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2025.107920>
- Mihalic, T. (2016). Sustainable-responsible tourism discourse e Towards 'responsustable'tourism. *Journal of Cleaner Production*, 111, 461e470. https://web.archive.org/web/20190305044451id_/https://core.ac.uk/download/pdf/82571248.pdf
- Mihalic, T. (2024). Trends in Sustainable Tourism Paradigm: Resilience and Adaptation. *Sustainability*, 16(17), 7838. <https://doi.org/10.3390/su16177838>
- Mooser, A., Anfuso, G., Stanchev, H., Stancheva, M., Williams, A. T., & Aucelli, P. P. C. (2022). Most Attractive Scenic Sites of the Bulgarian Black Sea Coast: Characterization and Sensitivity to Natural and Human Factors. *Land*, 11(1), 70. <https://doi.org/10.3390/land11010070>
- Nica, I., Chirita, N., & Georgescu, I. (2025). Triple Bottom Line in Sustainable Development: A Comprehensive Bibliometric Analysis. *Sustainability*, 17, 1932. <https://doi.org/10.3390/su17051932>
- Olev, A., & Alumäe, T. (2022). Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service. *Baltic Journal of Modern Computing*, 10. <https://doi.org/10.22364/bjmc.2022.10.3.14>
- Pasaco-González, B. S., Campón-Cerro, A. M., Moreno-Lobato, A., & Sánchez-Vargas, E. (2023). The Role of Demographics and Previous Experience in Tourists' Experiential Perceptions. *Sustainability*, 15(4), 3768. <https://doi.org/10.3390/su15043768>
- Petrou, N., & Durand, J. (2023). The Blue Flag programme, at national and international levels. In *Blue Flag Beaches* (pp. 24–42). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003323570-3>
- Pikner, T., Pritsmann, A., & Palang, H. (2022). *Integrated coastal tourism and mobility planning*. The project Land-Sea-Act. https://maritime-spatial-planning.ec.europa.eu/sites/default/files/lisa_case_study_-estonia.pdf
- Planeerimisseadus. (2015). *Riigi Teataja I*, 26.02.2015, 3; *Riigi Teataja I*, 08.07.2025, 37. <https://www.riigiteataja.ee/akt/108072025037>

- Puhka Eestis. (s.a.-a). *Kestlikud sihtkohad ja Green Destination Award*. Loetud 14. märts 2026 aadressil <https://puhkaeestis.ee/et/turismiprofessionaalile/kestlikud-sihtkohad-ja-green-destinations-award>
- Puhka Eestis. (s.a.-b). *Millega Visit Estonia tegeleb?*. Loetud 12. aprill 2026 aadressil <https://puhkaeestis.ee/et/turismiprofessionaalile/ulevaade-easi-turismiosakonna-tegemistest>
- Riigimetsa Majandamise Keskus. (s.a.). *Missioon, visioon, väärtused*. Loetud 11. aprill 2026 aadressil <https://rmk.ee/meist/missioon-visioon-vaartused/>
- Sayedwa, N.H. & Queiros, D.R. (2022). Stakeholder challenges impeding attainment of Blue Flag status at Eastern Beach in East London, South Africa. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 11(4):1425-1442. DOI: <https://doi.org/10.46222/ajhtl.19770720.300>
- Sholeha, A. W., & Sumarmi, S. (2025). MANAGING SUSTAINABLE TOURISM OF PERAWAN BEACH, EAST JAVA, INDONESIA BASED ON THE COASTAL ECOSYSTEM SERVICE (CES) APPROACH. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 58(1), 78–88. <https://doi.org/10.30892/gtg.58107-1392>
- Sinilipp. (s.a). *Randadele*. Loetud 11. aprill 2026 aadressil <https://sinilipp.ee/toatlemine/randadele/>
- Sofronov, B. (2018). The Development of Quality Management in the Tourism Industry. *Annals of Spiru Haret University Economic Series*, 18(2), 173–187. <https://doi.org/10.26458/1829>
- Stoddard, J. E., Pollard, C. E., & Evans, M. R. (2012). The Triple Bottom Line: A Framework for Sustainable Tourism Development. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 13(3), 233–258. <https://doi.org/10.1080/15256480.2012.698173>
- Stratton, S. J. (2024). Purposeful Sampling: Advantages and Pitfalls. *Prehospital and Disaster Medicine*, 39(2), 121–122. <https://doi.org/10.1017/S1049023X24000281>
- Šegota, T., Mihalič, T., & Perdue, R. R. (2024). Resident perceptions and responses to tourism: individual vs community level impacts. *Journal of Sustainable Tourism*, 32(2), 340–363. <https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1080/09669582.2022.2149759>

- Telfer, D. (2012). The Brundtland Report (Our Common Future) and tourism. In A. Holden, & D. Fennell (Eds.), *The Routledge Handbook of Tourism and the Environment* (pp. 327–344). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203121108-24>
- Terviseamet. (s.a.). *Suplusvesi*. Loetud 14. märts 2026 aadressil <https://www.terviseamet.ee/keskkonnatervis/vesi/suplusvesi#supluskohad>
- Tudorache, D. M., Simon, T., Frenț, C., & Musteață-Pavel, M. (2017). Difficulties and Challenges in Applying the European Tourism Indicators System (ETIS) for Sustainable Tourist Destinations: The Case of Brașov County in the Romanian Carpathians. *Sustainability*, 9(10), 1879. <https://doi.org/10.3390/su9101879>
- UNWTO. (n.d.). *Sustainable development*. Loetud 03. jaanuar 2026 aadressil <https://www.untourism.int/sustainable-development>
- Wang, S., & Cheablam, O. (2025). Sustainable Tourism and Its Environmental and Economic Impacts: Fresh Evidence from Major Tourism Hubs. *Sustainability*, 17(11), 5058. <https://doi.org/10.3390/su17115058>
- Wenhai, L., Cusack, C., Baker, M., Tao, W., Mingbao, C., Paige, K., Xiaofan, Z., Levin, L., Escobar, E., Amon, D., Yue, Y., Reitz, A., Neves, A. a. S., O'Rourke, E., Mannarini, G., Pearlman, J., Tinker, J., Horsburgh, K. J., Lehodey, P., . . . Yufeng, Y. (2019). Successful blue economy examples with an emphasis on international perspectives. *Frontiers in Marine Science*, 6. <https://doi.org/10.3389/fmars.2019.00261>
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool. DSpace. <https://dspace.ut.ee/handle/10062/36419>

Lisa 1. Intervjuu kava

I. TAUSTAINFO

1. Milline on Teie omavalitsuse senine kokkupuude Sinilipp kvaliteedimärgisega, kas hetkel olemas, varasemalt kasutusel olnud, ei ole taotletud)?

II. TEADLIKKUS JA VÄÄRTUSHINNANGUD

2. Kui oluliseks peate kestlikku turismi?
3. Kui oluliseks peate kestliku turismi arendamisel regeneratiivset mõtteviisi?
4. Kui oluliseks peate keskkonnakaitset ja ranniku loodusväärtuste hoidmist omavalitsuse turismiarenduses?
5. Milline on Teie senine kokkupuude või teadmine Sinilipp kvaliteedimärgisest ja kas sellel on mõju sihtkohale?

III. JUHTIMISSTRUKTUUR JA KOOSTÖÖ

6. Milline organisatsioon või üksus tegeleb Teie omavalitsuses ranniku arendamise ja haldamisega?
7. Kuidas toimub koostöö kohaliku kogukonna, ettevõtjate ja organisatsioonidega rannikuala arendamisel?
8. Kuidas hindate sihtkohapõhist koostööd riigiga konkurentsivõime suurendamisel ja kestlikul arengul?
9. Kui palju teete koostööd kohaliku turismisihtkoha arendamise organisatsiooniga (DMO) ning kui suur on nende roll jätkusuutlikku sihtkoha turundamisel?
10. Kuidas hindate kogukonna valmisolekut osaleda keskkonna ja turismi ühistes algatustes (nt Sinilipu märgise hoidmine)?
11. Kuidas kogukonna osalus võiks Teie hinnangul parandada rannikuala jätkusuutlikkust?

Lisa 1 järg

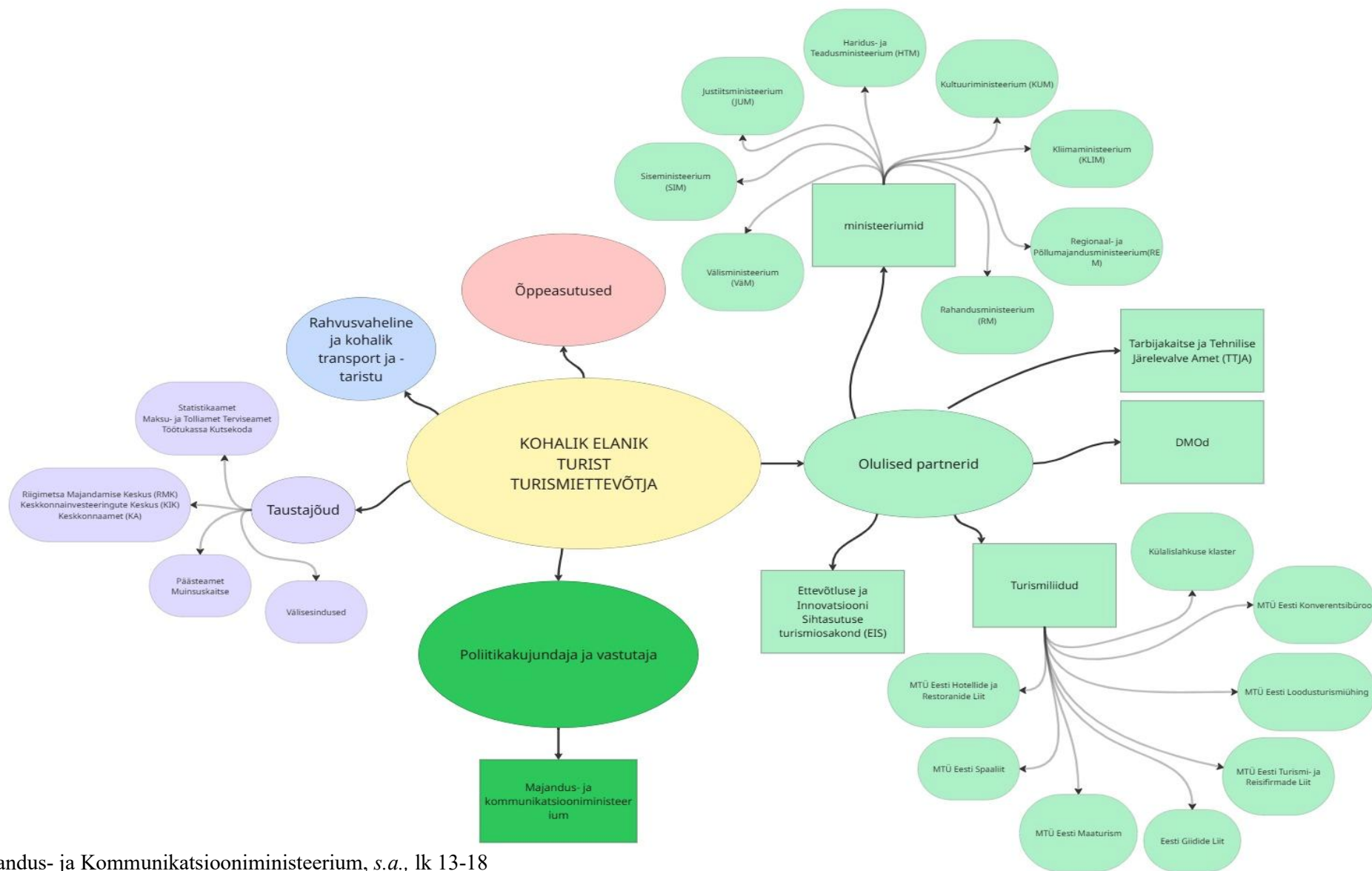
V. KVALITEEDIJUHTIMINE JA SINILIPP KVALITEEDIMÄRGISE TÄHTSUS

12. Kuidas hindade sihtkoha rannikualal/rannas ohutuse, rajatiste, vee kvaliteedi, prügihalduse ja maastikkulise atraktiivsuse hetke olukorda?
13. Millised on peamised ressursid ja vahendid, mida omavalitsus saaks kasutada rannikuala kvaliteedijuhtimiseks?
14. Kas näete praeguses juhtimisstruktuuris puudujääke, mis takistavad kvaliteedijuhtimises Sinilipp kvaliteedimärgist taotleda ja seda hoida?
15. Millist lisaväärtust võiks tuua/ on toonud Sinilipp Teie rannikualale?
16. Millised olulised partnerid oleksid vajalikud, et kvaliteedimärgis nagu Sinilipp toimiks tõhusalt?
17. Millised takistused (rahalised, teadmised, personal, regulatsioonid) on teie hinnangul kõige olulisemad Sinilipu märgise taotlemisel?

VI. ESITADA ARENDUSETTEPANEKUID MTÜ-LE SINILIPP

18. Mida võiks MTÜ Sinilipp teie hinnangul teha, et muuta taotlemine lihtsamaks ja ligitõmbavamaks kohalikele omavalitsustele?
19. Millist tuge või koostöövormi ootaksite riigi või keskkonnaorganisatsiooni tasandilt, et Sinilipu kvaliteedimärgis Eestis laiemalt leviks?

Lisa 2. Eesti turismi ökosüsteem

Lisa 3. Sinilipu kriteeriumid randadele

I. KESKKONNAHARIDUS NING INFORMATSIOON

- 1) Iga rand peab pakkuma avalikkusele vähemalt 5 keskkonnaharidusega seotud tegevust, eelistatult Sinilipu hooaja jooksul. Samasse omavalitusse kuuluvad rannad võivad pakkuda samu üritusi;
- 2) Igal rannal peab olema vähemalt üks Sinilipu infotahvel (vähemalt 1 tahvel 500 m ranna-ala kohta);
- 3) Info Sinilipu programmi kohta peab olema välja pandud infotahvilil. Samal infotahvilil peab olema ka info lipu puudumise kohta, kui see on kriteeriumitele mittevastavuse tõttu maha võetud;
- 4) Keskkonnahariduslikud tegevused peavad olema pakutud ja edendatud;
- 5) Info suplusvee kvaliteedi kohta peab olema infotahvilil;
- 6) Info kohalike ökosüsteemide, keskkonnaelementide ja seotud kultuuriobjektide kohta peab olema infotahvilil;
- 7) Ranna kaart koos kõigi vajalike piktogrammidega peab olema infotahvilil;
- 8) Ranna kasutamisega seotud piirangud peavad olema selgelt infotahvilil (nt koertega rannas viibimine, telkimine, tsoneerimine, kalastamine, prügimajandus, tule tegemine jmt.

II. VEE KVALITEET

- 9) Sinilipu programmis osalemine tähendab, et rand täidab suurepäraselt vee kvaliteeti, mis on paika pandud nii rahvusvaheliste kui riiklike standardite järgi. Sinilipp on rahvusvaheline auhind suurepärase tulemuste eest, mis tähendab, et tagatakse rahvusvaheliselt seatud standardid. Kui riik on kehtestanud rangemad kriteeriumid, võib neid kohaldada;
- 10) Rand peab täitma täielikult vee kvaliteedi proovide võtmise ning sageduse nõudeid;
- 11) Rand peab täitma vee kvaliteedi analüüsidele seatud nõudeid; Analüüsi teostab sõltumatu labor;
- 12) Tööstuslik, reovee või kanalisatsiooniga seotud heitveed ei tohi mõjutada ranna-ala; Iga ranna kohta tuleb koostada suplusvee profiil;
- 13) Rand peab vastama Sinilipu mikrobioloogilistele kriteeriumitele kolibakteri (faecal colibacteria) ja soolebakterite (intestinal enterococci) osas;

Lisa 3 järg

- 14) Rand peab vastama Sinilipu kriteeriumitele füüsiliste parameetrite osas nt õli, prügi, plastik, klaas vmt.

III. KESKKONNAJUHTIMINE

- 15) Kohalik omavalitsus/ranna haldaja peab looma ranna halduskomitee (soovituslik kriteerium);
- 16) Kohalik omavalitsus/ranna haldaja peab täitma riiklikke seadusi ja regulatsioone seoses asukoha ja ranna tegevusega;
- 17) Tundlikke alasid tuleb vastavalt ka majandada;
- 18) Rand ja piirnevad alad peavad olema puhtad;
- 19) Vetikad või looduslik praht tuleb jätta randa, kui see ei ole ohuks ranna kasutajatele;
- 20) Prügikastid ja konteinerid peavad olema kättesaadavad ja piisavas koguses ning neid peab regulaarselt tühjendama;
- 21) Taaskasutatavate materjalide kogumiskastid peavad olema kättesaadavad ranna kasutajatele;
- 22) Piisav arv WC-sid või tualettruume;
- 23) WC-d ja tualettruumid peavad olema puhtad;
- 24) WC-del ja tualettruumidel peab olema kontrollitud reovee ärajuhtimine;
- 25) Kui rannas ei tohi telkida, sõita või prügi maha visata, peab oleme selleks vastavad sildid välja pandud;
- 26) Randa pääs koortega ning teiste koduloomadega peab olema rangelt kontrollitud. Vastavad sildid peavad olema välja pandud. Üldiselt on Sinilipu randades koortega (v.a juhtkoerad) viibimine keelatud;
- 27) Kõik hooned ja rannavarustus peavad olema korralikult hooldatud;
- 28) Ranna läheduses (500 m) olevad tundlikud piirakonnad ja asukad peavad olema jälgitud. Kriteerium kehtib eelkõige korallrahudele ja mererohule;
- 29) Ranna-alal soodustatakse kestlikku transporti. Julgustatakse ühistransporti, jalgrattaid, rattalaenutust vmt (soovituslik kriteerium).

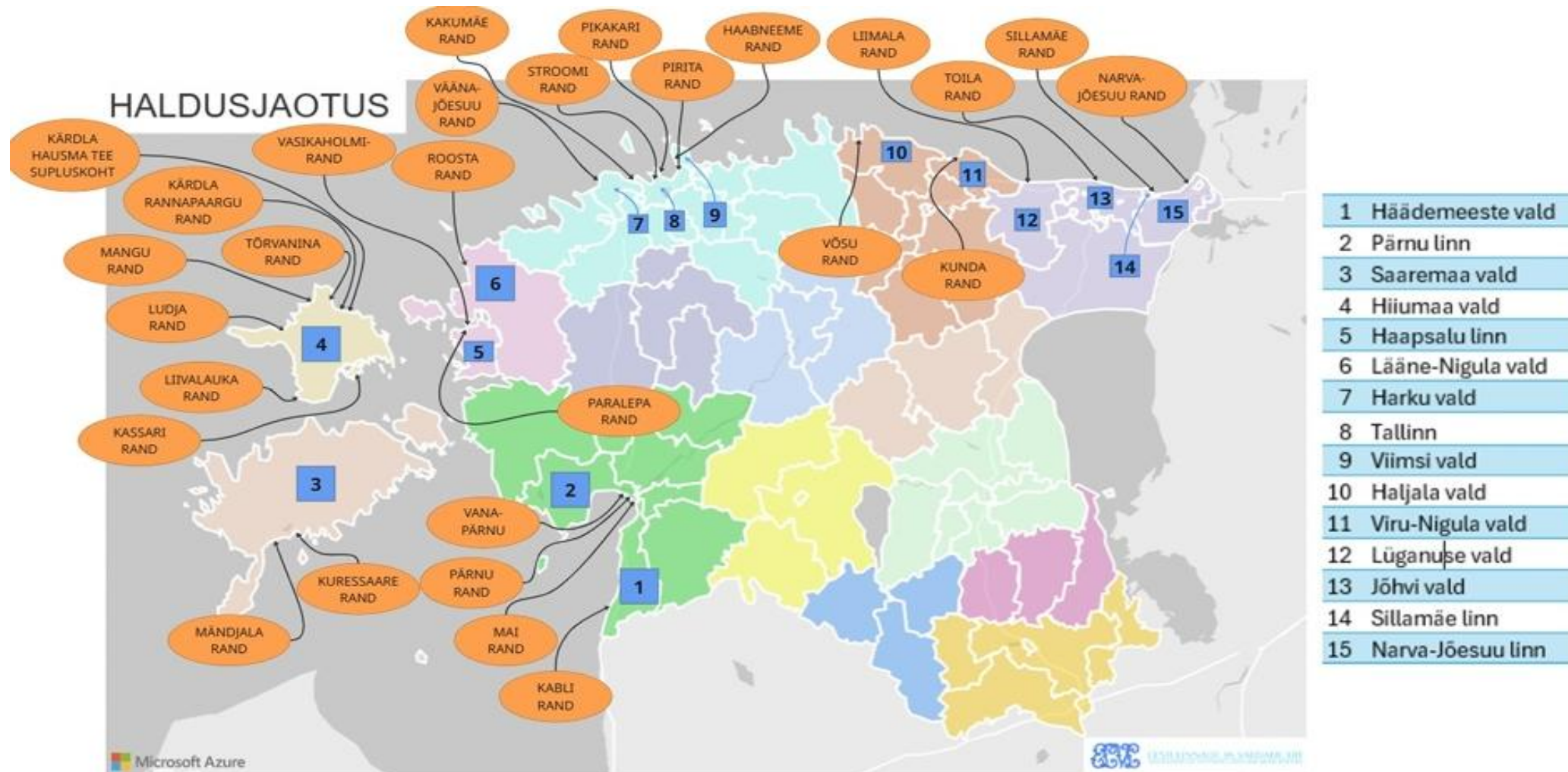
IV. OHUTUS ja TEENUSED

- 30) Rakendatakse sobivaid turvameetmeid;
- 31) Esmaabi vahendid on rannas kättesaadavad;

Lisa 3 järg

- 32) Reostusega toimetulekuks on koostatud protseduurid;
- 33) Rannad, kus pakutakse erinevaid tegevusi (ujumine, surfamine, motoriseeritud vahenditega sõitmine jmt), on paika pandud tegevuskavad konfliktide ja õnnetuste vältimiseks ning alad on nt piiritletud; Ujujad peavad olema kaitstud kõikide teiste tegevuste eest; motoriseeritud vahendid peavad olema vähemalt 100-200 m kaugusel ujumisalast;
- 34) Ranna kasutajatele peaks ranna kasutamine olema vaba ja reeglina tasuta ning turvaline;
- 35) Joogivesi peab olema rannas kättesaadav (soovituslik kriteerium);
- 36) Vähemalt üks Sinilipu rand omavalitsuse kohta peaks omama füüsilise puudega inimeste juurdepääsu rannale ning vastava juurdepääsuga rajatisi.

Lisa 4. Eesti rannikuala avalikud rannad ja nende hallatavad asutused

Allikas: Eesti Linnade ja Valdade Liit, s.a.; Terviseamet, s.a.

SUMMARY

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF COASTAL AREAS THROUGH THE BLUE FLAG QUALITY CERTIFICATION

Deily Merirand

Sustainability has become a global priority in tourism, where economic, social and environmental considerations are approached holistically to ensure long-term balance between these dimensions. In recent years, there has been an increasing interest in sustainable coastal management, as coastal zones play a critical role in ecological stability, community well-being and tourism development. The Baltic Sea is one of the most heavily human-impacted marine areas in the world. As a semi-enclosed sea with very slow water exchange, its natural recovery capacity is limited. Consequently, all countries bordering the Baltic Sea are concerned about its environmental condition and engage in international cooperation to find a balance between economic development, job creation and the protection of the marine environment.

Current thesis examines the sustainable development of coastal areas through the application of the Blue Flag quality certification, drawing on key theoretical frameworks in sustainable tourism, including the Brundtland Report, the Triple Bottom Line model, Kuhn's dual theory-practice framework and the European Tourism Indicator System. These frameworks provide the conceptual basis for analysing how sustainability principles can be operationalised in coastal governance.

Against this background, the specific objective of this study was to investigate the factors that encourage or hinder Estonian coastal municipalities in applying for the Blue Flag certification. This thesis intends to determine the extent to which awareness, institutional capacity and perceived benefits shape municipal engagement, and whether the certification is viewed as a meaningful tool for sustainable coastal development.

Recent evidence suggests that sustainability certifications can enhance destination competitiveness and strengthen visitor trust. Previous studies have reported that the Blue Flag contributes to improved beach quality, safety and environmental awareness. Several studies have documented its role in attracting international tourists and supporting coastal branding strategies. Studies of coastal governance show the importance of coordinated management structures, stakeholder engagement and transparent quality standards. What we know about the Blue Flag is largely based upon empirical studies that investigate how municipalities in other countries integrate the certification into their tourism strategies, yet comparable research in Estonia has been limited.

The qualitative exploration was adopted to allow a deeper insight into municipal perceptions, administrative practices and decision-making processes. This approach was chosen to gain a detailed understanding of the contextual factors that influence certification uptake and to obtain further in-depth information on the interaction between national regulations and voluntary quality schemes. The project used a convenience sample of eight coastal municipalities. The cohort was divided into two groups according to their certification status: municipalities that currently hold or have previously held the Blue Flag, and municipalities without prior experience. One municipality applying for the first time during the study period was also included to capture emerging perspectives. Data were collected using semi-structured interviews conducted in person and via Microsoft Teams between 16 March and 7 April 2026. Interviews were transcribed and analysed using qualitative content analysis. The analytical process involved systematic coding, categorisation and interpretation to identify recurring themes, contrasts and patterns across municipalities.

The results indicate that municipalities with prior experience of the Blue Flag perceive it as beneficial for international visibility and destination credibility, while municipalities without experience tend to view it as administratively demanding and overlapping with existing regulations. Further analysis showed that fragmented governance structures and unclear internal responsibilities reduce motivation to apply. Strong evidence of differing awareness levels was found when comparing experienced and inexperienced municipalities. No increase in motivation was detected among municipalities that lacked prior knowledge of the programme. Respondents were asked to indicate whether the

certification influenced beach visitation; most reported that no data had been collected to assess this impact.

In conclusion, the results of this study indicate that awareness, institutional support and clear communication are pivotal factors in determining whether municipalities choose to apply for the Blue Flag certification. The evidence from this study suggests that municipalities with direct experience recognise its strategic value more clearly than those without such experience. Overall, this study strengthens the idea that voluntary sustainability certifications can complement national regulations when municipalities understand their purpose and benefits. These findings have significant implications for the understanding of how local governments operationalise sustainability standards and how national institutions can support them. The major limitation of this study is the absence of quantitative visitation data and the lack of interviews with members of the Estonian Blue Flag Committee. These factors make the findings less generalisable to municipalities with different administrative structures or resource capacities.

There is, therefore, a definite need for stronger national-level coordination and clearer guidance to ensure that municipalities receive consistent and accessible information about the Blue Flag. Greater efforts are needed to ensure that the application process is transparent, well-supported and aligned with existing regulatory requirements. Provision of clear guidance and financial support will enhance municipal motivation and reduce administrative barriers. These findings suggest several courses of action for MTÜ Sinilipp, the Ministry of Climate and the Estonian Business and Innovation Agency, including the development of an Estonian-language online application system, earlier communication of decisions and targeted funding for first-time applicants. Continued efforts are needed to make the Blue Flag more accessible to municipalities with limited administrative capacity and to integrate the certification more effectively into national tourism and coastal development strategies.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Deily Merirand,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Rannikuala kestlik arendamine Sinilipu kvaliteedimärgise abil“, mille juhendaja on Marit Piirman, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Deily Merirand

18.05.2026